БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 24 (4916) | 1946 он, февралиин 1, пятница | Сэн 20 мүнгэн

Ленинэй һургаал мүнхэ. Тэрээнэй хэрэг үйлэнь мүнхэ. Ленинэй үнэн ба тон ойрын хани нүхэр Сталинай бата гарта орoһон Ленинэй туг хэтэ мүнхэдөө омогтойгоор намилзан мандажа байхал.

Ленин—Сталинай агуу̇ехэ туг доро

В. И. Ленинэй нүгшэһэн үдэрһөө хойшо XXII жэлэй ойдо зорюулагдаһан ёһолол-шанслалай заседани дээрэ 1946 оной январиин 21-дэ нүхэр Г. Ф. Александровай хэһэн элидхэл

Нүхэдүүд! Жэл бүхэнэй энэ үдэр ба часта большевигүүдэй парти, советскэ арад, бүхы оронуудай түрүү хүнүүд болбол түүхэ доторхи тон ехэ хүн болохо—Владимир Ильич Ленинэй дурасхаалые шаналан тэмдэглэдэг байна.

Үнгэрһөн үе соо арадуудай ухаан бодолой байдалда, гүрэнүүдэй хүгжэлтын ябасада агууехэ хүнүүдэй гайхалтайгаар нүлөөллэг байһан үсөөн бэшэ үльгэр жэшээнүүд бии байгаа. Тэдэ ажал-ябуулгашадай зарим нэгэниинь эрдэм ухаанда ехэхэн туйлалтануудые хэһэн юм. Элэнэй нэрэнүүд хадаа—түүхын гайхамшагта амжалтануудаа тэмдэглэдэг хараа замынь болоно. Тэдэ хүнүүдэй нүгөөдэ зарьманиинь өөһэдынгөө ажал-ябуулгаар оронойнгоо хүгжэлтэдэ ашагтай туһатайгаар нүлөөлжэ, арадуудай прогрессивнэ хүгжэлтэдэ горьтойхон туһа хүргэһэн байха юм. Эдэ ажал-ябуулгашадай нэрэнүүд хадаа—гээгдэнги байдалаа нюрган дээрэһээ хаяад, урагшаа дабшаха гэһэн арадуудай эрмэлзэлгые түүхын тэмдэглэдэг хилэ зурлаанууд болоо.

Ленин ба большевигүүд тушаа хэлэхэдэ, энээнһээ жэшээлэшэгүй ехэ байна. Агууехэ Ленинэй ажал-ябуулга ба һургаал тухай, тэрээнэй сэдьхэл ухаанай сусаршагүй революционно хүсэн тухай, арадуудай хүгжэлтэдэ тэрээнэй агууехэ шэнэдхэхы ёһоной нүлөөн тухай хэлэхэдэ, али бүхы түүхын жэшээнүүд баларан һуудаг байха юм.

Ленин, большевигүүд болбол зоной ехэнхиие үсөөнхиин зүгһөө дарлаха ба эксплоатацилха ябадал дээрэ үндэһэлһэн общественные социалистическэ общество болгон һэльбэхэ, Россин хүгжэлтын түүхэтэ замые үндэһөөрынь хубилгаха, Россие заха сүл харгыһаа гэгээрэл ба болбосоролой зам уруу, социализмын зам уруу оруулха зорилго табиба. Имагтал тэрэ замда оробол Росси хадаа түрүү, хүсэ ехэтэй державануудай зэргэдэ гаража ба тэдэниие добтолгото ябадалаараа ахин гаража шадаха байгаа. Тиихын тулада Росси хуушанай, буржуазно-крепостническа олониитын байгуулалтые ондоо, бүри дээдэ ба түрүү—социалистическэ байгуулалтаар һолихо, хүн зоной олониитын хуушанай харилсаануудые үндэһөөрынь шэнэлэн хубилгаха хэрэгтэй байгаа. Хүн түрэлхитэнэй үмэнэ хэзээ бүхэндэ табигдаһан бүхы зорилгонуудһаа тон ехэ болохо энэ зорилго гансал эрид зоригтойгоор соносхогдоһон ба научнаар үндэһэлэгдэһэн тэды бэшэ. Энэ зорилго гүйсэдхэгдэһэн байна. Тиигэжэ ленинизм болбол олониитын эрдэм ухаанай эрхим дээдэ туйлалта боложо дэлбэрэн мандаба, мүн ленинизмын принципүүдэй үндэһэн дээрэ байгуулагдаһан советскэ общество болбол бүхы шалгалтануудые дабан гараад, мүнөө үеын олониитын ажабайдалай үлэмжэ түрүү, гүйсэд ба бата бэхи системэ боложо бүхэжэн тогтобо.

1.

Ленинизмын илалта

Өөрынгөө ажал-ябуулгада большевигүүдэй партиин хүтэлбэри болгодог түрүү научна мировоззрени болбол хэтэ холын түүхэтэй юм. Зуун жэлэй саада тээ Маркс шэнэ мировоззрени бии болгоо. Зүгөөр научна социализмын принципүүдэй бэелүүлэгдэхэ ябадалые Маркс үзэхэ хубигүй байба.

XIX ба XX-дохи зуун жэлнүүдэй эхин һүүл хоёрто марксизм болбол теори байһанайнгаа угаа ехэ шалгалта барижа байгаа. Хуушан үе дүүрэжэ, шэнэ үе эхилбэ. Арадуудай политическэ, экономическа ба ухаан бодолой байдал нилээд ехээр хубилба. Тэрэ үеын буржуазна общественные социалистическэ общество болгон шэнэдхэжэ байгуулха тухай асуудал бодото дээрэ хэлсэхэ зүйл болоод байба. Үнгэрһэн зуунай хахадта Марксын хэлэһэн зарим хэды бодолнууд горьтойхон хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдгүйгөөр шэнэ үедэ шалжүүлэн абтаха аргагүй байба. Хүдэлмэришэн ангиин научна мировоззрениин үндэһэ табигшад Маркс ба Энгельс болбол марксизмые догмонуудай суглуулбари гэжэ үзэхые һэдэдэг үзэг холбогшод ба мэани татагшадые саг үргэлжэ энеэдэ баридаг байһан юм. Түрүү теори халаа дэлхэйе зохёохы ёһоор хубилгаха, революционно ябуулга хэхэ ябадалнуудта хүтэлбэри болохо ёһотой юм гэжэ тэдэнэр тоолодог һэн. Тиимэ дээрэһээ хүгжэлтын шэнэ үедэ ёһотой марксист байха гээшэ марксистска теориие саашань дэбжүүлхэ, хүгжүүлхэ гэһэн удхатай байгаа. Тиимэ дээрэһээ империализмын үедэ событинуудые үнэнөөр ойлгохо ба пролетарска партиин политическэ тэмсэлэй стратеги ба тактикые зохёохын тулада, марксизмын гол бодолдо үнэн байхын тулада XIX-дэхи зуунай хахадта Марксын гаргаһан бүхы ухаан бодомжонуудые хубилалтагүйгөөр абаха гээшэ холо дутуу байгаа. Иимэ асуудал гараба: нэгэ һаа марксизм болбол саашадаа хүгжүүлэгдэхэ, шэнэ дүршэлөөр, шэнэ ухаан бодомжонуудаар ба ологонуудаар баяжуулагдаха ба тиихэдээ хүгжэжэ байха амиды наука болон үлэхэ ба батажаха, харин хүдэлмэришэн ангиин парти болбол тэрэ принципүүдтэ түшэглэжэ өөрынгөө политикые зохёожо шадаха болохо; үгы һаа марксистска теориин зарим хэды ухаан бодолгонууд сарсаха ба хүдэлсэгүй болохо, тэрээнэй хуушан формуланууд шэнэ оршон байдалда хүдэлмэришэн ангиин партиин ажал-ябуулгада наад тойбо болохо, тиигэжэ энэ парти марксизмые зохёохы талаһаа ойлгохо ябадалһаа сухарижа, теоретическэ талаар гээгдэнги, тулюур ба политикаяа научна үндэһэн дээрэ табижа шадахагүй болошохо байна. Тиимэ болохолоороо эндэ марксизмын хуби заяан тухай үгэ гарана гээшэ. Теэд марксизм болбол шэнэ шалгалтаһаа нэрэтэй түрэтэйгөөр гараһан ба амидархы удхашанараа хүсэд абажа гараһан байгаа хадаа, энэнь марксизмын туг тэрээниие зохёогшынь нүгшэһэнэй һүүлээр үнэн ба найдамтай гарта, нүхэр Ленинэй ба тэрээнэй партиин гарта ороһон дээрэһээ болобо гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ленин болбол Марксын һургаалай революционно гол бодолыень зохёохы талаар ойлгожо абаһан, марксизмын теориие хүсэд дүүрэнээр шудалһан ёһотой марксист байгаа. Марксын һургаалые зохёохы талаар ойлгоһон хүн хадаа, Ленин болбол марксизмые саашадань хүгжүүлхэ, тэрээнэй хэдэ хэдэн ухаан бодомжонуудые һайжаруулха, шэнэ оршон байдалһаа ба шэнэ зорилгонуудһаа гараһан шэнэ тобшололнуудаар марксистска теориие нэмээхэ замда анха түрүүн ороһон байна. Марксизмын өөрэйнь эрилтэдэ түшэглэжэ Ленин болбол марксистнууд гээшэ Марксын теориие ямар нэгэн хүсэд дүүрэн ба ойроо хүртэшэгүй зүйл гэжэ үзэхэ ёһогүй гэһэн бодолые дэлгэһэн байна. Энэ теори болбол социалистнуудай, хэрбээ ажабайдалһаа гээгдэхые хүсөөгүй юм һаа, бүхы зүг уруунь саашадань дэбжүүлхэ ёһотой байһан наукын гансал шулуун һууринень табижа үгөө гэжэ Ленин хэлэһэн юм.

Научна коммунизмын теориие саашань дэлгэн зохёохо зуураа, Ленин ба Сталин болбол теори гээшэ түүхын шэнэ дүршэлые бэедээ шэнгээжэ, энэ дүршэлөөр саг үргэлжэ баяжажа, общественный хүгжэлтэдэ шэнэдхэхы шанартай нүлөө үзүүлхэ ёһотой гэһэнһээ үндэһэлпэн байха юм. Ленин ба Сталин болбол большевигүүдэй партиин практическа ажал-ябуулгада имагтал иимэ амиды ба зохёохы ёһоной теориие хүтэлбэри болгохо хэрэгтэй гэһэнһээ үндэһэлһэн байха юм, ушарынь хадаа энэ теори болбол общественный түрүү хүсэнүүдтэ элсүүлхы ба эмхидхэхы нүлөө үзүүлдэг, общественный түүхэтэ хүгжэлтын замые урилшалан хараха арга-боломжо олгодог ба олониитын ангинуудай тэмсэлэй үрэ дүнгүүдые харуулдаг байна.

Ленин ба Сталин, большевигүүд болбол хаяар үнгэрһэн зуунай һүүл багта Россин хүдэлмэришэн анги ба арад зондо хэлэһэн юм: хүдэлмэришэдэй түрүү түлөөлэгшэд научна социализмын идейнүүдые шүдалаа һаа, эдэ идейнүүдынь үргэнөөр дэлгэрээд, хүдэлмэришэн ангиин дотор хүдэлмэришэдэй таһаранги жэжэ экономическа дайниие ушар удхатай ангиин революционно тэмсэл болгон шэнэдхэжэ табиха хүсэ ехэтэй дайшалхы парти бии болоо һаа, тиигээл һаа Россин хүдэлмэришэн анги бүхы демократическа талынхидай орой дээрэ урган гаража, хаанта ёһые хүмэрюулээд, элитэ политическэ тэмсэлэй сэб сэхэ харгыгаар засаг түрэеэ дайлан абаха тээшэ, хүдэлмэришэн ба таряашаниие дарлаха ябадал дээрэ үндэһэлһэн үмхи хумхи байгуулалтые хаман хаяха агууехэ арадай революци тээшэ ошохо байна.

Россин хүгжэлтэ хадаа ленинизмын тиигэжэ һургаһанай ёһоор эрид ябаһан байха юм.

Ленин ба Сталин, большевигүүд болбол агууехэ советскэ революциин илаһанай һүүлээр Россин арадуудта хэлэһэн юм: энээнһээ хойшо Россин түүхэдэ шэнэ үе эхилхэнь. Агууехэ Октябрьска революци манай орондо социализмын илалтые олгохо ёһотой ба олгохошье байна. Соведүүдэй республикые байгуулһан ябадал хадаа манай ажахын хэтэ заяанай гээгдэллэ эсэс табиха, шэнэ, социалистическэ общество байгуулха хэрэгтэ бодото зам заажа үгэхэ, хуушан Россие хүсэн түгэлдэр социалистическэ держава болгон шэнэдхэхэ байна.

Советскэ республикын хүгжэлтэ хадаа ленинизмын тиигэжэ һургаһанай ёһоор эрид ябаһан байха юм.

Ленин ба Сталин, большевигүүд болбол арад зондо хэлэһэн юм: социалистическэ общество эгээл түрүү ба прогрессивнэ общество байһан хадаа агууехэ ба диилдэшэгүй хүсэтэй байна. Тус общество өөрынгөө хүсэн шадалые арад зоной ашаг туһада зорюулан дэлгэрүүлдэг ба арбижуулдаг юм. Социалистическэ общество гээшэ хүдэлмэришэн, таряашан, интеллигенциин холбоон дээрэ, советскэ общественный ажалшадай бэе бэеэ харилсан дэмжэлсэхэ ябадал дээрэ байгуулагданхай. Хилын саадахи реакциин хүсэнүүд дайн сэрэгээр хамаархан орожо Советскэ Союзай хүдэлмэришэн ба таряашаниие помещигэй ташуур доро ба фабрикантын зоргоной аашa доро хаяхые һэдэхэ байха. Гэбэшье эрхэ сүлөөгэй үрэ жэмэс амһаһан, хүсэн түгэс советскэ гүрэниие байгуулһан, социализмын ашa үрые үзэһэн арадые илаха арга үгы юм. Манай Эсэгэ ороной нангин газарта гараа хүрэһэн лэ хүн бүхэн хосорон һалаха байна.

Ажабайдал хадаа большевигүүдэй хэлэһэн бүгэдые хүсэд дүүрэнээр баталан харуулба.

Ленинизм болбол большевигүүдэй партида ба советскэ арадта гайхамшагта амжалтануудые хойно-хойноһоонь олгоһон ба олгожо байдаг һургаал мүн. Гансал амиды, хүсэн түгэс зохёохы ёһоной һургаал иимэ ехэ ашa үрэнүүдые олгожо шадаха байгаа.

Хэдэн зуугаад жэл соо хүн зон гээшэ байгаалиин олон үзэгдэлнүүдые мэдэлдээ абажа, өөрынгөө ашаг туһада хэрэглэдэг болоһон байна, зүгөөр арадуудай ба гүрэнүүдэй түүхэтэ хүгжэлтын законуудые обществодо алба хэхээр табиха хэрэгтэ общественный хүгжэлтые таaһан научна үзэлнүүдэй бии болтор ба тэдэниие большевигүүдэй партиин бодото дээрэ бэелүүлтэр хүнэй шадал хүрэхэгүй байгаа. Гансал большевигүүдэй парти энэ айхабтар ехэ зорилгые шиидхэбэ. Ленинизмын ашаар, парти, советскэ хүнүүд болбол общественный хүгжэлтын законуудые мэдэхэ эрдэмдэ түшэглэжэ, олониитын байдалай үзэгдэлнүүдые арад зоной ашаг туһада шадамараар хэрэглэн захирана. Иимэ болохолоороо, Ленинэй һургаал болбол гансал бодото байдалые тайлбарилан мэдэхэ гениальна зэбсэг тэды бэшэ, мүн баһа тэрээнэй прогрессивнэ шэнэдхэхы шанарайнь агуу ехэ арга зэбсэг мүн болоно.

Хорин жэлэй саада тээ нүхэр Сталин ленинскэ партиин идейнэ баялигай тухай иигэжэ хэлэһэн бэлэй:

„Манай партида байһан бүхы баялигуудһаа эгээн шухала ба сэнтэй баялигынь тэрээнэй идейнэ баялиг, тэрээнэй идейнэ багаж, тэрээнэй принципиальна шугам, тэрээнэй революционно перспективанууд болоно“. (ВКП(б)-гэй ЦК ба ЦКК-гэй Нэгэдэмэл пленум дээрэ 1926 оной октябриин 26-да нүх. Сталинай хэлэһэн үгэ).

Ленинизмын хубида, манай партиин үндэһэ табигша ба вождь агууехэ Ленинэй хубида хүртэһэн агууехэ үүргэтэй тэнсэхэ жэшээнүүд түүхэдэ байхагүй. Ленинэй һургаал мүнхэ. Тэрээнэй хэрэг үйлэнь мүнхэ. Ленинэй үнэн ба тон ойрын хани нүхэр Сталинай бата гарта ороһон Ленинэй туг хэтэ мүнхэдөө омогтойгоор намилзан мандажа байхал. (Үни удаан замхашагүй, нэмэ альгаташалган. Барандаа хүл дээрээ бодоно).

2.

Ленин ба Сталинай байгуулһан советскэ общественный агууехэ хүсэн

Манай советскэ социалистическэ общество нүхэр Ленинэй болон нүхэр Сталинай түсэбөөр ба хүтэлбэреэр байгуулагдаһан юм.

Общественный түүхэ дотор социалистическэ ёһоной шэнэдхэн байгуулгые бэелүүлхэ һэдэлгэнүүд байгаагүй гэжэ хэлэжэ болохогүй. Иимэ һэдэлгэнүүд байһан юм, зүгөөр эдээнһээнь юушье болоогүй һэн, ушарынь нэгэ һаа тэрэ байгуулгынь бэелүүлэгдэшэгүй утопична байһан дээрэһээ, үгы һаа олохон социалистнууд имагтал үгэ хэлэн дээрэ социалистнууд байһан, буржуазна общественные социалистическэ общество болгон шэнэлэн зохеохо эрид шиидэнги һаналгүй байһан ба байдаг дээрэһээ байна. Энэ ушарые социалистнуудай нэгэнтэ бэшэ засагые барижа байһан оронуудта һүүлэй хэдэн арбаад жэл соо ажаглажа болохоор байгаа.

Большевистскэ парти болбол общественные социалистическэ ёһоор һэльбэн байгуулха зорилгые бодото дээрэ шиидхэһэн түрүүшын парти болоно. Тиимэ дээрэһээ большевигүүдэй партиин, тэрээниие анхан байгуулагшадай ба вождьноройнь ажал-ябуулга хүн түрэлхитэнэй түүхэдэ шэнэ үе боложо орoно.

Октябрьска революциин илаһанай һүүлээр Ленин болбол манай гүрэниие советскэ социалистическэ республика гэжэ нэрлээ һэн. Советскэ республика гэжэ нэрлэхэдээ, Ленин болбол парти ба арад зоной дайлан абаад байһан юумые тэмдэглээ; социалистическэ республика гэжэ нэрлэхэдээ, Ленин болбол гүрэнэй мүнөө үеые тэды бэшэ, харин ерээдүйень тэмдэглээ. Сэсэмэргэн бодолшо ба шэные зохеогшо байһан Ленин болбол социалистическэ олониитын байгуулалтын илаха ябадалда тус байгуулалта үнэнтэ зүб ба ашагтай туһатай гэжэ арадуудай олониие этигүүлжэ шадахань дутамаг гэжэ; мүн гражданска дайнда дайсаниие илаха ба шэнэ общественный үндэһэ һууриие гадаадын добтолгоһоо аршалан абахань бага гэжэ үзэдэг һэн; харин хэдэн арбаад миллион хүнүүдэй ажаһуудалые шэнээр, социалистическэ ёһоор эмхидхэжэ шадаха хэрэгтэй гэһэн байгаа. Энэ хадаа—эгээл орео, эгээл ехэ, мүн баһа эгээл арюун һайхан зорилго мүн, ушарынь, „имагта тэрээниие (гол ба үндэһэн шэнжээрынь) шиидхэһэнэй һүүлээр, Росси гээшэ гансал советскэ бэшэ, мүн баһа социалистическэ республика болоо гэжэ хэлэжэ болохо юм“. (В. И. Ленин, Советскэ засагай ээлжээтэ зорилгонууд. Зохёолойнь XXII т., 442 нюур).

Ленин болбол шэнэ, социалистическэ байдалай һалаа набшануудынь задаража арад зоной байдал һуудалай бүхы талыень бүрхөөн абаха тэрэ саг тухай горьдодог байгаа. Сохом иимэл зорилго партиин үмэнэ Ленин табяа һэн:

„Мүнөө тэрэ гэр байшангые бодото дээрэнь бодхоохын хойноһоо бүхы зүгһөөнь орохо тухай хэрэг сохом ябажа байна,—гэжэ Ленин бэшэһэн юм,—тэрээнэй түлэб хараае бидэнэр үни хада зураабди, тэрээниие бодхоохо газар хүрьһэ бидэнэр яһала эршэмтэйгээр дайлан абаһаар ерээбди, яһала бүхөөр дайлан абаашьебди, тэрээниие барихада яһала хүрэхэ материал бидэнэр суглуулаабди, зүгөөр мүнөө,—туһалбариин модо тойруулан бэлдэжэ, хүдэлмэриин хуб саһа үмдэжэ ерээд, элдэб хамһабариин материалнуудаар хубсаһаяа будахаһаа айнгүйгөөр, практическа хүдэлмэриие хүтэлбэрилжэ байһан нюурнуудай захиралтынарынаар гүйсэдхэжэ,—тэрэ гэр байшангые бариха, бариха ба бариха хэрэгтэй болоо“. (В. И. Ленин, Советскэ засагай ээлжээтэ зорилгонууд, зохеолойнь XXII т., 422 нюур).

Тиихэ үедэ Росси хадаа хаанта засагһаа ба буржуазно-помещигүүдэй байгуулалтаһаа Соведүүдтэ харайн гараһан айхабтар ехэ алхам хэһэн юм. Манай партиин вождь—Ленин—советскэ социалистическэ общественные байгуулха тээшэ манай Эхэ ороной арадуудай хэһэн энэ түүхэтэ эрьелтын эмхидхэгшэнь ба сэсэмэргэн жолоошонь байһан бэлэй.

Ленинэй нүгшэһэнһөө хойшо 22 жэл үнгэрөө. Эдэнэй жэл бүхэниинь социалистическэ общественный байгуулгада урагшаа дабшаһан шэнэ алхам байгаа. Нэгэ орондо социалистическэ общество байгуулха арга замууд тухай Ленинэй һургаалые хүтэлбэри болгожо, парти болбол нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро бусалма халуун ажал дэлгээд, шэнэ общество байгуулха хэрэгтэ бүхы арад зониие эмхидхэн бодхооһон, эксплоататорска ангинуудые усадхаха ябадалые эмхидхэһэн, ленинскэ түсэбэй гүйсэдхэлгые таһалдуулхаар һэдэжэ байһан партиин доторхи ба тэрээнэй газаахи буруу урбаһан элдэбын этэгээдүүдые үнһэн тоброг болгон бутасохиһон байха юм. Социализмые өөдэнь дэбжүүлхэ энэ зам дээрэ горьтойхон аюул ба ехэхэн бэрхэшээлнүүд байһан байгаа. Парти, арад зон болбол өөһэдынгөө багша—Ленинэй нэрэ хүндэдэнь хүрэмөөр байба. Эдэнээ тэрэ замые амжалтатайгаар ябажа гараа. Аюулынь усадхагдаһан байгаа. Бэрхэшээлнүүдынь дабагдаһан ба шиидхэгдэһэн байгаа. Нэгэхэншье арга боломжонь алдагдаагүй, бултандаа социализмын нэрэ түрын хэрэгтэ хэрэглэгдэһэн байгаа. Ленинэй горьдоошонь бэелэн бүтэбэ—манай орон бодото дээрэ, ажабайдал дээрэ гансал советскэ бэшэ, мүн социалистическэ республика болоо.

Мүнөө манай социалистическэ общество өөрынгөө бэсын һуури дээрэ хүгжэжэ байна. Советскэ арад өөрын социалистическэ индустри, социалистическэ хүдөө ажал байгуулаа. Советскэ общество болбол хүнүүдэй хоорондын социалистическэ харилсаануудые, үйлэдбэриин зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, үйлэдбэриин дүй дүршэл ба ажалай шэнэ даһалнуудые ургажа байһан улам ехэ хэмжээтэйгээр үдэр бүхэндэ үйлдэн гаргана. Манай ороной национальна баялиг 1917 онойхитой сасуулбал хэдэн дахин арбижаа, энэнь бүхы дээ шахуу советскэ үедэ бии болгогдоо гэжэ тоолоходо болохо юм. 1940 ондо социалистическэ общественный арадай доход 1913 ондо байһан Россин арадай доходһоо зургаа дахин ехэ байба. Энэнь 21 миллиард түхэриг байһанаа 128,3 миллиард хүртэр ургаа. Советскэ общественный хүгжэлтые жэшээлэн харуулхын тулада, манай орондо һуудаг 193 миллион хүнэй 100 миллион тойрониинь 1917 оной октябрьһаа хойшо түрэһэн ябадалые мүн лэ хараадаа абахань шухала.

Социалистическэ урбалтые Ленин ба Сталинай партиин эмхидхэһэн сагһаа хойшо, Росси болбол гээгдэнги ба урдань сэрэгэй диилдэлгэдэ нэгэнгэ бэшэ ороһон орон байһанаа, түрүү мандажа байһан ба илалта түгэлдэр орон болоо. Манай ороной байдалай иигэжэ үндэһөөрөө хубилһан, дайсантай туласлдахадаа илаһан ябадалнууд хадаа нэгэ орондо социалистическэ общество байгуулха аргатай байһан тухай, социализмые байгуулха замууд ба арга зэбсэгүүд тухай ленинско-сталинска теориие ажабайдал дээрэ имагтал бэелүүлһэнэй ашаар туйлагдажа болохо байһаниие парти ба арад зон һайса мэдэнэ. Манай орондо социализмын илаха тухай асуудал хоёр ондоо талатай юм, тэрээнэйчь нэгэниинь—дотоодын харилсаануудай талые, нүгөө-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

Ленин—Сталинай агууехэ туг доро

В. И. Ленинэй нүгшэhэн үдэрhөө хойшо XXII жэлэй ойдо зорюулагдаhан ёhолол-шанаалалай заседани дээрэ 1946 оной январиин 21-дэ нүхэр Г. Ф. Александровай хэhэн элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

дэнь—гадаадын харилсаануудай талые оролсуулдаг юм гэжэ Владимир Ильич Ленинэй ба нүхэр Сталинай hургадагынь мэдээжэ. Советскэ обществын хүгжэлтын ябаса дундуур манай орон дотор социализмые байгуулгада haад түбэг болодог ушарнууд хамаглан хаягдаа hэн: Россиин ажахын ба культурна гээгдэл дабагдан үнгэрөө, эксплоататорска ангинууд бугасохигдожо hалхинда хиилхэгдээ, таряашантай хэhэн хүдэлмэришэн ангиин ахадүүгэй хани холбоон заhэраа, шэрүүн хатуу туршалгануудые үнгэрэн гараhан, бата тогтууритай советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэл байгуулагдаа. Мүнөө социализмын саашадаа хүгжэхэ ба коммунистическэ обществодо дам дамаа шэлжэн орохо ябадалнуудта haад хэжэ шадаха хүсэн гэжэ манай орон дотор үгы. Гэбэшье, ленинизмын hургадаг ёhоор, нэгэ оронло социалистическэ общество байгуулха гээшэ социализмын эсэсэй илалта бэшэ гэхэ гү, гадаадаhаа сэрэгэй добтолгын аюулhаа ба капитализмые hэргээн босхоохо hэдэлгэhээ сүлөө илалта арай бэшэ юм. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай эхилхын урдахана нүхэр Сталин иигэжэ уридшалан hэргыдээ hэн: „манай гадаадын дайсад, жэшээнь, фашистнууд ушар hамбаа гараба ал СССР-тэ сэрэгэй добтолго үйлдэхээ забдахагүй даа гэжэ бодобол энеэдhэтэй ба тэнэг ябадал болохо бэлэй. Гансал hохор hайрхуу хүнүүд гү, али арад зониие дуурулхые хүсэдэг бэеэ нюуhан дайсад иигэжэ бодожо болохо. Сэрэгэйнгээ интервенциин бишиихaншье амжалта гаргабал, интервентнүүд эзэмдэhэн районнуудтаа советскэ байгуулалтые hандаргаха ба буржуазна байгуулалтые hэргээхэ гэжэ оролдохо байhыень үгыдэ тоолоо hаа мүн лэ дутуугүй энеэдhэтэй байха бэлэй. Деникин гү, али Колчак эзэмдэhэн районуудтаа буржуазна байгуулалтые hэргээн бодхоогоогүй haал? Фашистнууд хадаа Деникинhээ гү, али Колчагhаа юугээрэ дээрэ юм?“ (нүхэр Ивановой бэшэг ба нүхэр Сталинай харюу, 11 дэхи нюур, Партиздат, 19 8 он).

Сохом лэ энээнhээ уламжалуулан нүхэр Сталин болбол социализм ба коммунизмын үедэ социалистическэ гүрэнэй угаа ехэ үүргэ тухай, социалистическэ обществын хүгжэлтын ябаса дундуур, имагтал нэгэ, тусгаарлан абтаhан орондо социализмын илаад байhан оршон байдалда социалистическэ гүрэниие заатагүй бухэжүүлхэ тухай асуудал табиhан ба тааруулан гаргаhан байна.

Үнгэрhэн зуунай үедэ марксистска наука болбол бүхы оронуудта гү, али олонхи оронуудта социализмын нэгэн доро илаха нүхэсэлhөө эхи абадаг байhыень энээнтэй дашарамдуулан hануулха шухала. Тэрээн дээрэhээ, социализмhаа коммунизмда шэлжэн орохо үедэ гүрэнэй нүгшэн hалаха тухай зуу шахуу жэлэй урда хэлэгдэhэн ухаан бодол марксистска номууд дотор мэдэрэгдэhэн ба үргэнөөр тараhан бэлэй. Социализм хадаа ерээдүй сагай холын горьдолго байhан үедэ энэ асуудал шиидхэхы ёhоной бодото удхашанаргүй байгаа. Тэрэ ухаан бодол болбол нэгэ орондо социализмын илаха бодото аргые хэрэг дээрэ Ленинэй баталан харуулхада, Советскэ Союз дотор социалистическэ обществын байгуулагдаад байхада үндэhөөрөө хубилба. Социализмын хүгжэлтын дээдэ шата дээрэ гүрэн нүгшэн hалаха юм гэhэн марксистска булэг хүнүүдэй дунда урдань тараhан теориие энэ шэнэ оршон байдалда хүтэлбэри болгохо гээшэ—советскэ обществые тэрэнэй хайра гамгүй дайсадай нюур дээрэ забсаргынь хурялгаха гэhэн ябадал болохо hэн. Советскэ Союзай илалтаар дүүрэhэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайн болбол дайсаниие бутасохихо хэрэгтэ советскэ гүрэнэй шиидхэхы шанаргай үүргэ гүйсэдхэhэниие харуулба. Нүхэр Сталин хадаа гүрэнэй тухай марксистско ленинскэ hургаалые нэгэ орондо социализмын илаhан оршон байдалда теоретическээр зохеон табижа саашань дэбжүүлээд, уласхоорондын ушар байдалhаа hамааража болохогүй, социалистическэ орон „социализмын дайлалтые гадаадын добтолгоhоо хамгаалха арга боломжотой байхын тулада, хаба шадалаар хүсэд өөрын гүрэнтэй байха ёhотой“ гэжэ харуулаа. (И. Сталин, Ленинизмын асуудалнууд, 11-дэхи хэблэл, 603 нюур).

Нэгэ орондо социализмын илаhан оршон байдалда социализмын ба коммунизмын үедэхи гүрэниие хүгжүүлхэ ба бухэжүүлхэ тухай нүхэр Сталинай үргэдхэhэн ба үндэhэлhэн идея манай партиие, советскэ арадые зэбсэглэжэ, ленинизмын томохон теоретическэ ба политическэ дайлалта мүн болоо.

Нэгэ орондо социализм байгуулха ленинскэ теори болбол социалистическэ гүрэн гээшэ хүсэтэй, найнаар hургагдаhан мүнөө үеын армитай байха, социалистическэ гүрэниие тэрээнэй гадаадын дайсадhаа хамгаалха тушаа бололгынь олоhон советскэ сэрэгэй наукатай байха гэhэн эрилтые өөрынгөө удха соо оруулhан байха юм.

Ленин ба Сталинай зохёолнуудай гараха хуртэр сэрэгэй наука болбол социалистическэ обществые тэрээнэй гадаадын дайсадhаа хамгаалха ябадалда тааруулагдан хүгжөөгдөөдүй байгаа. Маркс ба Энгельсэй байха үедэ хүдэлмэришэн ангиин үшөө өөрын гүрэнгэй ба өөрын армигай байгаагүй ба тэрэ зуура социализм гааша олонхи оронуудта нэгэн доро илаха юм гэжэ Маркс ба Энгельсын бодожо байдаг байhан хадань, марксистска наукын үндэhэ табигдаhан зохеолнууд соо сэрэгэй асуудалнуудта гол анхарал табигдаагүй байгаа. Зүгөөр, сэрэгэй асуудалнуудаар Энгельс хүдэлhэн юм. Гэбэшье тэрэнь Энгельсын зохёолнууд соо тодорхой хүгжэлтэ олоогүй ба тэрэ зуура манай үедэ Энгельсын сэрэгэй зарим хүдэлмэринүүд ехээр хуушарhан байха юм. Советскэ сэрэгэй наукын үгы байhан ушар хадаа манай гүрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дэбжэлтые hаагуулха, сэрэгэй хүндэ хүшэр шалгалтануудтай үмэнэ гэрэниие hаладуулжа болохо байба. Социалистическэ гүрэнэй нилээ сэрэгэй наукые Ленин ба Сталин үшөө гражданска дайнай ба хариин интервенциин үедэ зохёон нарижуулжа эхилhэн юм. Ленин ба Сталин болбол найр тэрэ жэлнүүдтэ советскэ сэрэгэй наукын үндэhэ hуури табижа, парти ба советскэ арадые идеологическа, моральна талаар зэбсэглэhэн ба манай алдарта Улаан Арми ба Улаан Флодые байгуулжа хүмүүжүүлээ. Тэрээнhээ хойшо парти, нүхэр Сталин болбол советскэ сэрэгэй наукые сусаршагүйгөөр саашадань зохёон хүгжүүлжэ үргэлжэлүүлбэ. Советскэ обществын зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха тухай, дайсадаа социалистическэ гүрэнэй илаха ябадалые хангаха политическэ ба экономическа ушар байдалнууд тухай асуудалнуудай бололгонь олдобо, мүнөө үеын дайниие ябуулха стратеги ба тактика, дайнай ябаса дундуур дайсанhаа булюу болохо ябадалые хэлбэришэгүйгөөр туйлаха замууд, туйлаhан илалтаяа сэрэгэй ба дипломатическа гуримаар батадхаха, туйлагдаhан сэрэгэй амжалтануудые батадхаха замууд зохеогдон харагдаба. Сэрэгэй наукын, сэрэгэй идеологиин асуудалнууд обществын бүхэлидөө хүгжэхэ ба ажа түбхинэхэ тухай ленинизмын hургаал дамжан зохёогдоо.

Партиин энэ хүдэлмэриин сэсэн ба мэргэн байhаниинь хадаа советскэ социалистическэ байгуулалтые буу зэбсэгэй хүсөөр үгы хэхэ ба богоол эзэмдэлгын империализмын реакционно байгуулалтые манай орондо хүсөөр тогтоохо hэдэлгэ германска фашизмын хэхэдэ онсо тодоор харагдаба. Энэ hэдэлгэнь фашизмда хэды муухайгаар дүүрэhэниинь мэдээжэ. Социалистическэ общество хадаа дайнай шалгалтануудые нэрэтэй түрэтэйгөөр тэсэжэ гараhан тэды бэшэ, тэрэ хадаа дайнай тон аймшагтай сагта, ухэлэй аюултай байhан сагта арадай зохёол үүдхэлэй нэмэлтэ уг үндэhэнүүдые, өөрынгөө хүсэн шадалай ургалтын уг үндэhэнүүдые олохо гайхамшагта арга шадабари харуулба. Социализмын политическэ ба зэбсэгтэ хүсэн шадал болбол европейскэ реакциин центр болохо—германска империализмын политическэ ба сэрэгэй хүсэн шадалые булин гаража бута дараба. Советскэ сэрэгэй наука, сэрэгэй идеологи мүнөө үеын дайнда өөрынгөө айхабтар ехэ булюу диилэнхи байhаниие харуулаа. Энэ болбол советскэ арад хадаа манай обществын толгойдо шалгагдамал вождь ба агууехэ полководец Генералиссимус Сталинтай байhан хадань болоо гэжэ мүнөө бүгэдэндэ элитэ байна. **(Бүхы залай нэрьемэ альга ташалган. Бултаараа хүл дээрээ бодоно).** Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро Улаан Арми түүхэтэ илалгануудые туйлаа. Дайсаниие хүреэлхэ Сталинградска, Корсунь-Шевченковскэ, Ясско-Кишиневско операцинууд, Белоруссида, Зүүн Пруссида ба Берлинэй оршондо немецкэ арминуудые хүреэлhэн ябадалнууд сэрэгэй оньhо мэргэжэлэй үнэхөөр ехэ үльгэр жэшээнүүд мүн. Дайсанай фронтые сүмэ сохихо ба hамна татаха талаар дайнай ябаса соо Улаан Армиин бэелүүлhэн операцинууд сэрэгэй наукада гайхамшаг сэнтэй хубинь болоно. Нүхэр Сталин болбол мүнөө үеын сэрэгэй техникын хүгжэhэнэй үндэhэн дээрэhээ гараhан түрэл түрэлэй сэрэгүүдэй харилсан ябуулгаяа хэхэ ба тэдэниие хэрэглэхэ ябадалнуудтай холбогдоhон сэрэгэй наукын хэдэн бүхэли тон шухала проблемэнүүдэй онсо бодолгыень гаргажа шиидхэпэн байна. Нүхэр Сталин болбол советскэ гүрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые толгойлжо, хариин булимтарагшадта эсэргүү манай арадай тэмсэлэй түүхэ доторхи эгээл ехэ илалтада ороноо асарба.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үрэ дүнгүүд болбол социализмын хүгжэхэ ба батажаха ушар дээрэhээ харахада айхабтар ехэ түүхэтэ удхашанартай байна. Гадаадаhаа сэрэгэй добтолгын аюулhаа хүсэд гаранти социалистическэ гүрэндэ үгы байбашье hаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн болбол гадаадын сэрэгэй хүсэнэй туhаламжаар Соведүүдэй республикые нуга дараха, манай арадые хүгжэлтын социалистическэ замhаа хүсөөр зайлуулха гэhэн уласхоорондын реакциин хоёрдохи hэдэлгэнь реакционно хүсэнүүдэй үзэгдөөгүй ехэ бута сохигдолгоор дүүрэhэниие харуулба гэжэ мүнөө хэлэхэдэ болоно. Тиимэ болохолоороо, манай обществын социализмhаа коммунизмда хүгжэн орохо перспективэнүүд гансал дотоодын бэшэ, мүн гадаадын ушар байдалнуудай талаар мүнөө үшөө ехээр батажаба. Элэ бүгэдэ болбол советскэ орон хадаа бэеэ хамгаалжа шадаха ба ямаршье дайсанда харюу сохилто үгэжэ шадаха, урган мандажа байгаа держава мүн гэжэ харуулна.

Ленин ба Сталин болбол илалтада дашуурхагүй, ажалай эдибхи зоригые доошонь оруулхагүй, харин эрид үргэхэ, манай Эхэ ороной ашаг туhые сахиха ябадалда херхо нарин ба hэрэмжэтэй байха, илалтын үрэ дүнгүүдые бата бэхеэр бүхэжүүлхэ гэжэ манай партиие hургана. Зүгөөр илалтые батадхаха гээшэ, хамагай түрүүн, манай гүрэниие, манай ажахые улам ехээр хүсэжүүлхэ, манай культурые улам дээшэнь үргэхэ гэhэн ябадал болоно. Манай ороной үзэжэ байгаа амгалан сагай байгуулгын үедэ Эхэ оромнай дайсанай сүмэрэн ороhон ба галзуу ааша хэhэн районуудта ажахые hэргээн бодхоохо болон советскэ арадуудай ажахы ба культурын хүгжэлтэдэ, бүхы советскэ хүнүүдэй элүүр энхые, материальна ба культурна хэмжээе улам дээшэлүүлхэ ябадалые туйлаха байна. Ленинизм хадаа дайнай дүүр hэнэй hүүлээр советскэ обществын саашадаа hалбаран сэсэглэхэ, коммунизмда саашадаа дабшаха эли тодо замые манай арадта нээжэ үгэбэ.

Ленингүйгөөр, нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро манай партиин ябажа гараhан бүхы энэ зам мүнөө коммунизмда орохо гансахан лэ зүб, историческа талаар гүйсэд бэеэ харуулhан үнэн зам байhаниинь бүгэдэ арадта эли тодо болоо. Зүгөөр советскэ хүнүүд болбол энэ замай хэды хүндэ орео байhыень, советскэ республикые ал ам бүхэндэнь ямар ехэ аюулнуудай марялжа байhыень мэдэхэ байна. Советскэ орониие элэ хүшэр хүндэ жэлнүүдэй дундуур эрэлхэгээр, хатуу бэхеэр гаргахын тулада, үшөө залуу байhан советскэ республикаhаа илтэhэн социализмын хүсэн түгэлдэр гүрэндэ харайн гараhан айхабтар ехэ алхамые бэелүүлхын тулада большевигүүдэй партиhаа, Ленинэй шабинарhаа үнэхөөр ехэ эршэ хүсэн, ухаан бодолой угаа ехэ хүсэн ба нугаршагүй зориг эрилтэhэн байха юм. Теэд ленинскэ партиин элэ шэнжэ шанарынь хүсэд хэмжээгээрээ дэлгэрэн гараа. Парти болбол ленинскэ идейнүүдые амжалтатайгаар этигэл найдамтайгаар хэрэг дээрэ ябуулаад, мүнөө ленинскэ замаар, өөрынгөө инаг вождь, Ленинэй үнэн сорагник—нүхэр Сталинай сэсэн ба мэргэн ударидалгаар саашаадаа ябажа ябана. (Нэрьемэ альга ташалган).

3.

Советскэ демократи болбол ленинизмын идейнүүдые хэрэг дээрэ бэелүүлhэн ябадал мүн

Обществын ажабайдалай урдын формонуудтай сасуулбал, советскэ байгуулалтын тон хүсэтэй талань хадаа шэнэ обществые байгуулгада бүгэдэ арадай хабаадалсадаг ябадал мүн ба социализм гээшэ олонхи зоной бэеэ дааhан түүхэтэ зохёолоор иладаг байна гэжэ Ленин hургаhан юм. Ленинизм болбол социалистическэ обществын хүгжэлтын энэ онсо өөрэ зүйлдэ научна тайлбари үгэhэн байха юм. Олониитын ажабайдалай урдын бүхы эмхи гуримууд арад олоной ушар мэдэhэн хабаадалсалгагүйгөөр бии болодог байгаа. Жэшээнь, буржуазна эмхи гуримай хүгжэлтэ хадаа олониитын ушар ойлгоhон зохёолто ажал гү, али ямар нэгэн партиин эмхидхэлэй хүдэлмэри хэрэглээгүй байна, ушарынь энэ эмхи гурим бүри феодальна обществын гүн соо стихийнээр бии болошодог hэн. Харин социализм хадаа гэнтэ өөрөө, стихийнээр бии боложо хүгжэлэггүй. тэрэ хадаа ушараа ойлгоhон, түсэбэй ёhоор, коммунистнуудай партиин хүтэлбэри доро бүхы арад зоноор байгуулагдадаг байна. Шэнэ обществые ушараа ойлгоhон бүхы арадай гараар байгуулха, хэдэн олон миллион хүнүүдэй ажабайдалай үндэhэ hууриие шэнэлэн байгуулха арга-боломжо хадаа имагтал арад зоной бүхы зохёолой хүсые, эршэ зориг ба оюун бэлигые дэлгэн хүгжүүлхэдэ олдохо байhаниинь элитэ. Энээн дээрэhээ харахада олониитэ арад зониие эдибхитэй ажабайдалда, түүхэтэ зохёолой ажалда хабаадуулhанай хэмжээгээр ушараа ойлгохо түүхэтэ ажал-ябуулгашад болоhон ниитэ зоной тоонь ургаха ёhотой юм гэhэн ленинскэ идей ойлгосотой тодо болоно. Советскэ демократи болбол советскэ арадай шэнэ олониитын байгуулгын ушараа ойлгохо зохёолшод болоhон энэ түүхэтэ фактые эгээл эгсэ харуулна гээшэ. Арадуудай ба гүрэнүүдэй хуби заяан болбол мүнөө, түбхын түрүүндэ ба гол түлэб, олон миллион ажалшан ниигээр шиидхэгдэдэг юм гэжэ нүхэр Сталин хэлэhэн байна.

> „Заводууд болон фабриканууудые, шахтанууд ба түмэр замуудые, колхозууд ба совхозуудые шуумт нэрьеэгүйгөөр байгуулжа байhан, бүхы амгалан тайбан ажабайдал зохёожо байhан, бүхы дэлхэйе эдеэлүүлжэ ба хубсалуулжа байhан хүдэлмэришэн ба таряашан—эдэл хадаа шэнэ ажабайдалай ёhотой геройнууд ба зохёолшод мүн“. (И. Сталин, Ленинизмын асуудалнууд, 11-дэхи хэблэл, 422-дохи нюур).

Бэе бэедээ харша ангинуудай ба нацануудые дарлаха ябадалай үгы байhан, бүхы ажалшадай ашаг туhые гүрэнэй сахижа байhан советскэ обществодо арад зон болбол политикые ёhотой гуримаар зохёон табидаг ба өөрынгөө бүтээхы ажал ябуулга соо тэрээнээ бэелүүлдэг байна. Советскэ демократиин энэ онсо өөрэ байдалынь хадаа улам бүри шангаар урагшаа дабшажа байха ябадал юундэ советскэ обществын ажабайдалай закон болоhонии элирхэйлнэ. Оромнай нэгэл газартаа байжа шадахагүй, эсэшэ сусашагүйгөөр өөдөө гаража байха ёhотой гэжэ советскэ хүдэлмэришэн, таряашан, интеллигенциин мэдэрдэг байhан ушар, бүхы обществын урагшаа ябаха энэ дабшалтада өөрынгөө ажалаар манай бүгэдэ арадай туhалхые эрмэлзэжэ байдаг ушар болбол советскэ обществын доторойнь угаа ехэ хүсэн мүн болоно. Манай ороной ажалшад хадаа ажалай бүтээсые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ ябадалые өөрынгөө уялга гэжэ тоолодог байна, ушарынь социализмын оршон байдалда обществын баялигые ехэдхэхэ гээшэ тэрээнэй бүхы членүүдэй материальна ба культурна тэнигэлэн байдалай ургаха ябадалые мүн лэ харуулна гээшэ. Зүгөөр, немецкэ булимтарагшадта эсэргүү хүндэ хүшэр дайнай оршон байдалда манай орон болбол арад зоной өөрынь амидарал ба тэрээнэй социалистическэ дайлалтануудые аршалан абахын үүдэнhээ бүхы гол зөөри ба хүсэнүүдээ арми болон фронтын хэрэглэлдэ зорюулха баатай болоhон юм. Эдэ жэлнүүдтэ ажабайхань бэрхэтэй байгаа, хүн бүхэн имагта тон шухала юумээр хизаарладаг ба хохидол гасалан үзэдэг ушартай болобо. Гэбэшье сэрэгэй эдэ хүшэр хүндэ гасалангуу аша үрэеэ сүм үгэбэ. Манай арад өөрынгөө ажабайдалые, эрхэ сүлөөе, социалистическэ байгуулалтые, өөрынгөө советскэ демократиие аршалан абаа. Тиигэжэ манай арад оронойнгоо бүхы хүгжэлтые богонихон болзор соо түргэнөөр урагшань хүгжөөхэ, Советскэ Союзай бүхы ажалшадай ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе нилээдгүй дээшэлүүлхэ арга-боломжо үгэхэ байhан гол условиие аршалан абаа.

Тиимэ болохолоороо, олониитын байдалые арад зоной өөрынь ушараа ойлгон зохёохо тухай ленинскэ идей болбол манай орон дотор бодото бэеэ олобо гээшэ. Советскэ обществын урган мандажа байгаа булигдашагүй хүгжэлтын үндэhэн, советскэ гүрэнэй доторойнь хүсэн, арадай советскэ демократиин үзэгдэл ба тон шухала условинь энээндэл байна. Советскэ демократи болбол, „мүнөө хүртэр оройдоо политическэ ажабайдалай газаа тээ, түүхын газаа тээ байhан“ ажалшан ангинуудай айхабтар олон бүхы ниитэ зониие үргэдэг, хүмүүжүүлдэг, hургадаг байhан тухай Ленинэй заабариин гүйсэгдэлхэнь мүн лэ энээндэ байна. (В. И. Ленин, Большевигүүд гүрэнэй засагые барижа шадаха гү? XXI т. 258-дахи нюур).

Манай советскэ демократиин энэ онсо өөрэ зүйлынь демократиин үргэжэхэ ба хүгжэхэ ... жэлгээр советскэ гүрэниие саг үргэлжэ бу... жүүлжэ байха болоно. Мүнөө хүртэр политиче... кэ хүгжэлтын түүхэтэ дүршэл хадаа тусхайл... хэлэхэдэ, туйлэглаад байhан демократическа э... хэнүүдые аршалан хамгаалхын тулада буржу... на гүрэнгэй арад ниитын тэмсэхэ ушаргай б... лодог ябадалла байна. Советскэ обществодо ар... ба тэрээнэй гүрэн болбол ажалшадай туhа... демократиин үргэжэхэ ба сэсэглэн hалбарха яб... далда нэгэн али интерестэй байна, ушары... хадаа эдибхитэй политическэ ажабайдалда бү... ажалшадай улам үргэнөөр элсүүлэгдэхэ ту... советскэ гүрэн улам бата, улам хүсэтэй боло... байна. Советскэ обществын энэ онсо өөрэ зү... лынь социализмын хүгжэлтын ябаса соо сове... скэ демократиие саг үргэлжэ хүгжүүлжэ ба а... болохоор үргэдхэжэ байха арга-боломжо олго...

hүүлэй үедэ демократи тухай асуудалh... бэшэ мүнөө үеын политическэ ажабайдалай ... гэшье асуудал дэлхэйн ниигын hаналда тэ... олон үнгын hанал бодомжонуудые гаргаагү... Зүгөөр али бүхы демократиие шалгаан үзэ... ябадал болбол обществодо, тэрээн доторхи г... гол социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ... мократиин нүлөөлhэн бодото, үнэн гараhан а... үрөөр үйлэдэгдэхэ ёhотой гэhэн, демократи... ушар удха ба шэнжэ шанарые ойлгохо хэ... рэгтэй энгэй аад, шиидхэхы ушар байдал а... hанал бодомжонууд соо тон багаар тоодо аб... даг байна. Советскэ демократиин эдлэб харш... хүнүүд ба дайсад энэ шухала зүйл тушаа абэ... гүйгөөр үнгэрбэл дээрэ гэжэ тоолодог бай... юм, ушарынь хадаа хэрбээ фактнуудта хан... болоо hаа, демократи тухай тэдэнэй хэлэд... бүхы бодомжонуудhаа оройдоо бүри мүр сар... шье үлэхэгүй юм.

Али бүхы демократиин гол асуудал боло... —ажалша хүнэй политическэ эрхэнүүд тух... асуудалые абаад үзэе. Заводууд, фабриканууд... тэндэ хүдэлмэрилдэг хүнүүд эзэмдэдэггүй, г... зарые элдүүрилдэг хүнүүдынь бэшэ, харин х... нэй хүзүүн дээрэ байдаг хүнүүд мэдэдэг бай... капиталистическэ обществодо таараха, үн... ёhондо зүрюу тэрэ гурим манай орон дот... усадхагдаа. Советскэ демократиин эрхим г... шанарынь хадаа ажал хэдэг хүнүүд, арад ни... тэ болбол өөhэдынгөө бүтээдэг үйлэдбэриин б... хы зэр зэмсэгүүдые, бүхы баялигые өөhэ... эзэмдэдэг байhан ябадалдал байна. Ажал хэ... хүнүүд иимэ гуримые бодото демократичес... ба үнэнтэ зүб гурим гэжэ тоолодог, тии... бусадай хүзүүн дээрэ байдаг хүнүүд мүн энэ г... рииые демократическа гэжэ мэдэрхые хүсэ... гүй байhаниинь ойлгосотой. Теэд энэнь ө... дынгөө хара бэеын ашаг туhые арадай, об... ствын ашаг туhаhаа дээрэ табидаг, ёhотой ... мократиин дайсадые элидэ гарган эрид сох... гээшэ.

Нүгөөдэ асуудалыень абаад үзэе. Ха... Россидошье, хилын саадахи мүнөө үеын гү... нүүдтэшье национальна асуудал прогрессив... шиидхэгдээгүй байhаниинь элитэ. Хилын саа... хи хэдэн олон буржуазна гүрэнүүдтэ нацан... дай хоорондохи харилсаан ехэнхидээ жада... улаан бургааhаар тааруулагдадаг юм, харин ... дэ гүрэнүүд өөhэдөө эзэрхэжэ байгаа на... зонхилогшо ангинуудай зүгhөө бусад бүхы ... цануудые дарлаха ба доро дараха ябадал ... байгуулагдаhан байна. Тиихэдэ советскэ за... болбол Россиин заха хизаарнуудай арадуу... нюрган дээрэ байhан национально-колониаль... дарлалтые усадхаа, ажахы ба соел болбо... лоор ороной түрүү центральна областьнуу... хэмжээдэ хүртэр үргэхэ ябадалдань тэдэнэ... туhалhан ба туhалжа байна, эдэ арадуу... дүүрэн эрхэтэй болгоо. Урдань дарлагдажа ба... hан заха сүл газарнууд мүнөө хүгжэнги эко... микотой ба соел культуратай бэеэ дааhан сов... скэ республиканууд болоо. Советскэ засаг ... даа Советскэ Союзда hуудаг бүхы арадуу... үнэн зүрхэнhөө хани барилдалгатай байха уш... байдалые түүхэ дотор анха түрүүн байгуул... шадаа. Национально-колониальна дарлалт... хэдэн арбаад миллион хүнүүдые советскэ за... гай сүлөөлhэн ябадал болбол демократиин ур... ехэ туйлалта мүн болоно. Дайн сэрэг болбол на... нууд, арадуудай хоорондо тогтоhон холбоонуу... үнэн зүрхэнhөө ба бата бэхи байhанайнь ... шалгалта мүн байhаниинь элитэ. Тиигэжэ, Эс... ороноо хамгаалгын дайнай үедэ, манай оро... олон тоото арадуудай хоорондохи харилсаан... тэй эгэй нэгэн бүлын членүүдэй харилсаан... али байба. Үнгэрhэн дайн соо Эсэгэ оро... аршалхын тулада харилсан нүхэсэхэ, хамтар... тэмсэхэ ябадалда манай ороной арадуудай ... мэлзэлгэ, бэе бэеэ аршалалсахаар бүхы ара... дай бэлэн байhан ябадал айхабтар тодо ба с... хэл хүдэлмөөр харагдаба. Советскэ Союзай ар... дууд бэе бэедээ ахадүүгэй ёhоор үнэн ба ... бэеэ хайралхагүй ябадалай хэлэшэгүй ехэ ү... гэр жэшээе дэлхэйдэ харуулба. Советскэ С... зай бүхы арадууд өөрынгөө аха болохо о... арадые тойрон нягтаар жагсаад, ниитын эб... хүсөөрөө дайсаниие бута сохибо.

Советскэ демократиин агуусхэ аша үрэ... иимэ байна.

Бүхы нацануудай ахадүүгэй хани бари... дээрэ, арадуудай ушараа ойлгоhон ба үнэн зү... хэнэй хани барисаан дээрэ үндэhэлhэн ... циональна социалистическэ гүрэниие байгуу... Ленин ба Сталинай зохёон хүгжүүлhэн те... болбол советскэ обществын ажабайдалда, ... партиин ажабайдалда ямар сэгнэшэгүй ехэ ... литическэ ба идеологическа удхашанартай б... hаниинь энээн дээрэhээ харагдана.

Демократиие ёhо дүүргэжэ бэшэ, хар... бодотоор бэелүүлхэ ябадал мүн бүхы ара... ашаг туhын нэгэдэлые, морально политиче... нэгэдэлые бии болгоно. Ажалшан олоной ти... нэгэдэлые Ленин болбол социалистическэ ... ществын нэгэн гол онсо өөрэ зүйл гэжэ то... лог байгаа. „Манай hаналаар халаа гүрэн г... ниитэ зоной ушар ойлгохо ябадалаар хүс... байна,—гэжэ Ленин хэлэhэн юм.—Гүрэн ... ниитэ зоной бүгэдые мэдэдэг, бүхы юумые ... жэ үзэдэг, ба бүхы юумэндэ ушарынь м... ородог байхада хүсэтэй байна“ (Ленин, С...

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

Нүхэр Александровай элидхэлэй түгэсхэл

(Эхиниинь 1 ба 2-дохи нюурнуудта).

...удэй Хоёрдохи Бүхэроссийска с'езд. Зохёолнойнь XXII том, 18—19-дэхи нюур). Россин политическэ түүхын дүй дүршэлые дүнлэн хараха нүраа, Ленин болбол орон дотор политическэ хүлээгэй ехэ байха тудам, тэрээнэй түлөөлэлгын албан газарнуудай бата ба демократична байха тудам политикада арад олоной һурахань үгэн байха, харин политика гээшэ, хамагай түрүүн гүрэнэй хэрэгүүдтэ хабаадаха ябадал гэжэ баһа тэмдэглэһэн юм. Гүрэнэй хүтэлбэридэ манай арадай хабаадаһан дүршэл ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн соо советскэ засагые арад зоной шэй зоригтойгоор хамгаалһан ябадал хадаа түрүү, советскэ идейнүүдэй удхаар, социализмын удхаар ленинскэ партиин хүмүүжүүлжэ байгаа манай советскэ обществын улаар политическэ ушар мэдэхэ ба улам бүхэжэж байгаа моральна болон политическэ нэгэдэлтэй болоһон тухай хэлэжэ үгэнэ.

Түүхэ болбол эрдэм ухаан ба соёл культурын агууехэ эрэшүүлэй өөһэдынгөө идейнүүдтэ иимээр ами бэеэ үгэнги байһан олон жэшээнүүдые мэдэхэ байна. Аюул заналгашье, агуу... зоболоншье тэдэнине түрүү этигэлһээнь ...сан арсуулжа шадаагүй. Гэбэшье эдэнэр ...ам хэды хүнүүд лэ байһан юм. Харин бүхэ арадай, тэрэ байтагай агууехэ арадай, харин ...ын общестын, тэрэ байтагай оломиллион зон... обществын нэгэ түрүү мировоззерениин туг ...тамсаһан ба политическэ талаар нэгэдэнги ...һан иимэ үльгэр жэшээе үгэрһэн сагай ...шье, обществын мүнөө үеын хүгжэлтэшье ...агүй байна. Мүнөө түүхэ болбол иимэ ...эр жэшээтэй болобо. Энэ үльгэр жэшээе ...ска общество харуулаа. Энээндэ—советскэ ...улалтын бага бэхинь, социализмын амидарал ...сэтэй ба илагдашагүйнь байна.

Өөһэдтөө ажабайдалай демократическа гу... өөһэдөө байгуулһан советскэ хүнүүд ядаа өөһэдынгөө демократиин түлөө, өөһэдынгөө засагай түлөө хада хабсагай мэтэ болодог, ...энээ гасаланда оруулдаггүй ба оруулхагүй болон энэ демократияа манай үндэһэн ...г туһые эрхим һайнаар ба үлэмжэ дүүрэн харуулаа гэжэ тоолодог байһаниинь эдэ ...ээр элирхэйлэгдэнэ. Советскэ Союз соо Верховно Совелтэ хэхэ һунгалтануудай бүгэдэ арадайндар байхада, өөрынгөө партида, өөрынгөө ...тельствода, өөрынгөө хүндэтэ вождь—нүхэр Сталинда арад зоной үнэн зүрхэнһөө ами ...үгэнги, паадангн ба [illegible]нзагыгөөр этигэнги байһые харуулдаг байхада, хилын саанахи хэдэн олон гүрэнүүдтэхи гүрэнэй засагай дээдэ органдо гэдэг һунгалта болбол баян ангинуудай дунда аралжаа наймаанай зүйл юундэ болодог ушарые мүн энээгээр элирхэйлнэ. **(Үни удаан болоһон альга ташалган)**

Үнгэрһэн һунгалтануудта большевистскэ партиин ба советскэ правительствын политикын түлөө советскэ арадай хэды эбтэйгээр, нэгэн һаналтайгаар үгэеэ үгэһэниинь бүгэдэндэ мартагдашагүй эли байна. Һунгагшад ниихэдэ өөһэдынгөө голосуудые коммунистнүүд ба партийна бэшэ хүнүүдэй блогто үгэһэн юм. Энээнэй һүүлээр найман жэл үнгэрөө. Теэд манай арад болбол большевигүүдэй парти мэтын иимэ партида эрид сэхээр найдажа болохо юм, энэ парти хадаа арадай ашаг туһые аршалха юм гэжэ, манай советскэ правительство мэтын иимэ правительствын политикын түлөө бүхы советскэ хүнүүд эрид шууд голосовалха юм, ушарынь энэ политика арадай ашаг туһада, социализмын нэрэ түрын тулада табигдаһан байна гэжэ дахин дахин этигэн ойлгобо. Манай советскэ хүнүүд мүн иигэжэ хэлэдэг: эдэ бүхы жэлнүүдтэ бидэнэр манай советскэ байгуулалтын эсэгэ—нүхэр Ленинэй туг доро хатуу шангаар ябаабди. Энэ хадаа эли тодо ленинскэ зам дээрэ эрьелтэгүйгөөр гараһан арад зоной алдарта зохёохы ажал ба ами бэеэ хайралхагүй тэмсэлэй жэлнүүд байгаа. Энэ зам хадаа манай Эсэгэ оронине дээдэ алдартань асаржа, хүсэ шадалыень арбижуулба. Бидэнэр болбол энэ замые манай вождь нүхэр Сталинай сэсэн ударидалгаар ябажа үнгэрһэндөө омогтой ба золтой байнабди. **(Нэрьемэ, удаан замхаагүй альга ташалган).**

Манай агуу ехэ Эхэ орон, Ленин ба Сталинай байгуулһан манай советскэ засаг һалбаран сэсэглэжэ мандаг лэ! **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалган).**

Ленинизмын туг доро илажа байгаа большевигүүдэй парти ба советскэ арад алдаршаг лэ! **(Нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалган).**

Ленинизм мандаха болтогой! **(Нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалган).**

Манай партиин агууехэ вождь, арадай багша, Ленинэй хэрэг ба һургаалые үргэлжэлүүлэгшэ, манай нүхэр Сталин мандаха болтогой! **(Нэрьемэ, үни удаан замхаагүй альга ташалган овации болон шэлжэнэ. Барандаа хүл дээрээ бодоно. Суглаанда хабаадагшад хүл дээрээ зогсожо „Интернационал" гэжэ партийна гимн дуулана).**

Адмирал Иван Степанович Юмашевай түлөө голосуудаа үгэе

...Удэ станциин хүдэлмэришэд, ...техническэ хүдэлмэрилэгшэд ...гшад болбол СССР-эй Верховно ...Национальностьнуудай Советэй ...кандидатта дэбжүүлэгдэһэн ...Иван Степанович Юмашевай ...нюур болохо нүхэр Ни... ...ые үгаа ехэ баяртайгаар ...

...Никоноров болбол Сталинска ...тоходец, адмирал Иван Степанович Юмашевай ажабайдал ба ажал... ...тухай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэ тэ...һан дайшалхы хэрэгүүдэйнь ...ралайхидта дэлгэрэнгыгээр ...хойгоор хөөрэжэ үгэбэ. Адмирал Юмашев болбол Ленин—Сталинай ...ба советскэ арадай хэрэгэй түлөө бэеэ үгэнхэй байһанаараа илгаран гараһан манай ороной эрхим хүбүүн мүн. Тэрээнэй алдарта хэрэгүүдые советскэ правительство болбол үндэрөөр сэгнэжэ, Иван Степанович Юмашевта советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгожо, Ленинэй орденине Алтан Одон медальтайгаар барюулһан байна. Мүн, нүхэр Юмашев болбол Ленинэй орденоор 3 дахин, «Улаан Тугай» орденоор 2 дахин, «Улаан Одоной» орденоор 1 дахин шагнагдаһан байна. Тэрээнһээ гадна, Улаан Армида 20 жэл алба хэһэнэй медаль, Германие ба Японие илаһанай түлөө медальнууд Иван Степановичын үбсүүе шэмэнэ.

Адмирал Юмашевай ажабайдал ба ажал-ябуулга болон дайшалхы хэрэгүүд тухай шагнаад байхадаа сугларагшадай дунда һаа түмэр замай транспортын хуушанай хүдэлмэришэд нүхэд Барусенко, Нестренко, Телехов ба бусад үгэ абаад, һунгуулиин болохо үдэр бүгэдөөрөө, нэгэн хүн шэнгеэр, сугларжа, советскэ парламентын депутадай эрхим хүндэтэ кандидат адмирал Иван Степанович Юмашевай түлөө голосуудаа бултадаа үгэхэбди гэжэ мэдүүлбэд.

Маневрова диспетчер нүхэр Евсюков гэгшэ СССР-эй Верховно Советэ Һунгаха һунгалтын үдэрэй хүндэлэлдэ зорюулжа, стахановска вахтада жагсаал ажалай үшөө үндэр бүтээсэнүүдые туйлахыень тэндэ хабаадалсагшадта хандажа уряалба. Энэ суглаанда хабаадаһан Улан-Удэ станциин хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив нүхэр Евсюковой энэ дурадхалые халуунаар һайшаан дэмжэһэн байна.

И. В. Бабушкинай нүгшэһэнһөө хойшо үнгэрһэн 40 жэлэй ойдо

[Б]абушкин ба 1905 ондо Прибайкальеда болоһон революционно хүдэлөөн

Б. САНЖИЕВ,

ВКП(б)-гэй Обкомой пропаганда ба агитациин хэрэгые эрхилхэ секретарь.

[Ив]ан Васильевич Бабушкин дүшэн ...саада тээ баатар үхэлөөр наһаа ...юм. Арадай геройнор—«Энэ хабушкин шэнги хүнүүд мүн,—гэжэ ...бэшэһэн байна. Энэ хадаа—хүдэл... ангиие сүлөөлхын тэмсэлдэ ...тэ түрүүн нэгэ жэл, хоёр жэл ...харин бүхэли 10 жэл соо өөрын... үгэһэн хүнүүд гээшэ». (соч. т. ... хуудаһан 397).

[И.] В. Бабушкин ушар мэдэхэ болоһон... хойшо хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ ...лсажа эхилһэн юм. Тэрэ хадаа түрүүн ленинскэ хуудаһануудые тараа... оролсожо, «Хүдэлмэришэн... сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй Петер... союзай» эдибхитэй член болоно. ...хадаа хүдэлмэришэнэй үмэнэ Ленин ...шадаг лекцинүүдые алгадгүй ...байдаг бэлэй. Эдэ лекцинүүд ...хүгжэлтын ба ангиин тэмсэ... ...мэдэрэлээр тэрэниие зэбсэг... тэрээндэ барагдашагүй революционно ...хэдхэл үгэһэн байна. Тэрэ ...һэн зуун жэлэй 90-ээд ...һүүл багта марксистска мэдэ... ...ленинскэ һургуулиин бэлэд... революционер болоһон залуу Ба... хүдэлмэришэ ниитын дунда хөө... хэжэ байгаа. Тэрэ хадаа эрдэм... пропагандист, дүй дүршэлтэй ба ...тэй эмхидхэгшэ байһан юм.

[И.] Б. Бабушкин хүдэлмэришэн ангиин ...революционно парти байгуул... ...элитэ үүргэ дүүргэһэн байна. ...хадаа хаанта засагай хүндэ хүшэр ...Ленинэй хүтэлбэри доро манай ...һэ һуури табигшадай, мүн ...гэжэ ниитэ оролой марксистска ...эмхидхэхэ ябадалда бэсэрээ ...нэгэниинь болоно. Ба... ленинскэ «Искрагай» түлөөлэг... белохолоороо пролетарска томохон ...тон ехэ революционно хү... ...һэн байна. Тэрэ хадаа ...корреспонденци эмхидхэжэ, ...хүдэлмэришэдэй голосые газетэдэр дамжуулан үргэдэг байгаа. «Искрагай» түрүүшын 20 номернуудые харагты, Шуи, Иваново-Вознесенск, Орехово-Зуево ба Россин центрэй бусад газарнуудһаа эдэ бүхы корреспондентнүүд эльгээгдэһэн байна, эдэнэр бултадаа шахуу «Искра» болон хүдэлмэришэдэй хоорондо эгээл нягта холбоо барисаа байгуулха гэжэ оролдоһон Иван Васильевичын гараар гараһан байха юм. Иван Васильевич хадаа «Искрагай» эгээл зоригтой корреспондент ба тэрэнэй тала тээшэ болодог хүн байгаа». (Ленин. соч., т. XIV, хуудаһан 396—397).

1901 оной эсэстэ, эршэтэй шанга ажал хэжэ байтараа Бабушкин арестовалагдажа, Александровско түрмэдэ хаагдаһан байха юм. Хойто жэлэйнь хахад багта түрмэһөө тэрьедэжэ гараад, тэрэ үедэ ленинскэ «Искрагай» редакциин хилын саана байһан газар, Лондон ошохо арга олдоһон байна. Тэндэ Ленинтэй уулзажа, тэрэнь Россин байдал тухай, ерээдүйн түсэбүүд тухайгаа Бабушкинда тодорхойгоор хөөрэжэ үгэһэн байха юм. Өөрынгөө шаби ба ойрын нүхэртэй уулзажа хөөрэлдэһэн тухайгаа Ленин иигэжэ тэмдэглэһэн байна: «Тэндэ олон юумэ хэлсэгдэһэн юм, олон асуудалнуудые суутаа хэлсэһэн байгаабди». (Соч., т. XIV, хуудаһан 397).

Удаашьгүй Бабушкин түрэл нютагтаа, Петербургтэ бусажа ерэнэ. Энтэ ерээд ... түрэлэй оппортунистнуудай эрид тэмсэл хэн, ленинско-искровско шугамые шууд сэхээр ябуулжа ороно...

Питертэ удаан бэшэнье һаа, үрэжэлтэй ажал хэжэ байтараа Бабушкин баһа арестовалагдана. Энээн тухай И. И. Бабушкина иигэжэ бэшэнэ: «Тэрэ үдэр Иван Васильевичын һайн нүхэр—Василий Андреевич Шелгунов Бакуһаа ерэһэн юм, тэрээнтэй хамта Иван Васильевич В. И. Ленинэй кружогто ябадаг байгаа... Үни удаан уулзаагүйшье һаа, тэрэ хоёр хүсөөд хөөрэлдэжэ шадабагүй... Орой болоһоншье һаань бидэнэр хөөрэлдэжэ унтаагүй һэмди. Гэнтэ үүдыемнай танил хүн шэнгеэр тоншобо. Тиигээд бидэниие бултымнай, мүн намайешье хүхөөр үхибүүнтэйм, басагантайм хамта арестовалһан юм, тэрэ басагамни удаашьгүй түрмэ соо үхөө һэн. Жандарманууд иимэ «олзоороо» баярлаба, «Бүхэли бүлэ, үшөө дээрэнь айлшан»—гэжэ тэдэнэрэй хөөрэлдэхые бидэнэр дуулаа һэмди. Тэрээнһээ хойшо би Иван Васильевичые хараагүйб». (ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой партийна архив, 1, д. № 8).

И. В. Бабушкин жэл хахад соо гансаараа хаагдажа зобоһон ба 1903 ондо хаанта правительствын захиралтаар Зүүн Сибирь, газар дэлхэйн эгээл хүйтэн нюгаг болохо Верхоянскда сүлэгдэһэн байна. Верхоянск хадаа «хана ба решеткогүй түрмэ» гэжэ сүлэгдэгшэ зоноор нэрлэгдэһэн байха юм.

Эндэ, дэлхэйн захада юумэ дууладаггүй байхадаа Бабушкин болбол хаанта засагтай тэмсэл хэхэ үзэл бодолоо нэгэхэншье минута орхидоггүй байжа, эхилһэн хэрэгээ илалтадань хүргэхэ зоригоор дүүрэн байгша һэн. Хаанта харуулшанай мүрдэлгэ, һүрдэлгэшье, арестнуудшье, сүлэлгэнүүдшье тэмсэл хэхэ гэһэн тэрэнэй булад хатуу зоригые хухалаагүй, тэрэнэй дүлэтэмэ сог залиие унтараагаагүй.

1904 оной хабар политическэ бүлэг сүлэгшэд хаанта наместнигүүдэй зоргоороо аашалһан ябадалда эсэргүүсэжэ, В. К. Курнатовский ба А. А. Костюшко-Валюжанич гэгшэдэй хүтэлбэри доро болсолго хэһэн Якутска сүлэгдэгшэд—«романовецүүдтэй» һаналаа нэгэдхэһэн тэмдэг болгон сүлэгдэһэн революционернүүд тушаа зэрлиг ааша гаргаха ябадал болюулха эрилтэтэйгээр Якутска губернаторта хамтын протест эльгээһэн байна. Энэ документ соо хэлэгдэһэниинь хадаа: «... Манай ниитэ эрилтэнүүдэй түлөө зоримгойгоор болоһон нүхэдтэй һаналаа дүүрэжэ ниилээд байһан тухайгаа ба мүн бидэниие али болохоор хүсэрхэхэ гэһэн ябадалда зохихо харюу үгэхөөр холо бэлэн байһан тухайгаа мэдүүлнэбди» (П. Теплов, Якутска процессын түүхэ, СПБ. 1907 он, хуудаһан 471).

Тиигэжэ байтар 1905 оной революци болобо. «Нойрмогложо байһан Росси революционно пролетариадай ба революционно арадай Росси болон хубилба». (Ленин, соч. т. XIX, хуудаһан 315). Түрмэ ба сүлэлгэнүүдтэ хоригдогшод сүлөөдэ гарана. Сүлөөлэгдэһэнэйгөө һүүлээр «Бабушкин Россируу ябаба. Тиин тэрэ үедэ Сибирьтэшье тэмсэл боложо байгаа. Мүн тэндэшье Бабушкин шэнги хүнүүд хэрэгтэй байба. Тэрэ хадаа Иркутска комитедтэ ерэжэ, хүдэлмэридэ хам оролсоно» (Ленин, соч. т. XIV хуудаһан 397).

1905 ондо революционно событинууд тон ехэ хүсэтэйгээр Сибирьтэ дэлгэрбэ. Сибирь хадаа декабристнуудһаа эхилээд марксизмын гайхамшагта түлөөлэгшэдөөр дүүрэһэн оролой олон үеын революционернүүдэй байгуулһан революционно баян уг заншалтай хаалта хорилто ба сүлэлгын хизаар мүн байгаа.

Большевистскэ партиин эмхидхэгшэд ба вождьнор—Ленин (1897—1900 онуудта) ба Сталин (1903—1904 онуудта) Зүүн Сибириин сүлэлгэдэ байһан бэлэй. Ленин сибирьскэ сүлэлгэдэ байхадаа революционно ажал-ябуулгаяа үргэлжэлүүлжэ, «Россида капитализмын хүгжэлтэ» гэһэн научна удхатай номоо бэшэжэ дүүргээд, тэрээгээрээ народнигүүдые идейнэ талаарынь бута сохихо ябадалые түгэсхэһэн байна. Мүн ондоо хэдэ хэдэн зохёолнуудыешье эндэ бэшэһэн байха юм. Нэгэдэхи оролой революциин эхилхэһээ урда тээ, сибирскэ сүлэлгэдэ байхадаа Сталин хадаа Ленинтэй бэшэг абалсажа түрүүшынхеэ танилсаһан бэлэй. Нүхэр Сталин иигэжэ хэлэһэн байна: «Энэ танилсалга хадаа нюурай бэшэ, харин бэшэгэй байһан юм... Гэбэшье тэрэ хадаа намда ходоол һанагдажа, партида миниин хүдэлмэрилжэ байһан бүхы үе саг соо мартагдаагүй байна. Би тиихэдэ Сибирьтэ сүлэлгэндэ байгааб» (Ленин тухай, 1943 он, хуудаһан 20).

Эндэ Ленин ба Сталинай сүлэлгэндэ байһан ушар хадаа революционно үзэл сурталнуудай пропагандые шангадхаха хэрэгтэ айхабтар ехэ удхатай байжа, саашадаа Сибирьтэ болоһон революционно тэмсэлэй хүсэн ба далайса дээрэ өөрынгөө нүлөө харуулһаниинь мэдэжэ.

1905 ондо Сибирьтэ болоһон революционно хүдэлөөндэ Прибайкалье хадаа шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байна. Эндэ хүдэлмэришэн ба таряашанай революционно тэмсэлые большевистскэ партиин элитэ ажал-ябуулагшад хүтэлбэрилһэн байна гэбэл: Бабушкин—«партийна томо хүдэлмэрилэгшэ, партиин омгорхол» (Ленин, соч. т. XIV, хуудаһан 396) ба Курнатовский —«болбосоронги марксист, Ленинэй зоримгой туһалагша ба ойрын соратник, ленинскэ идейнүүдые Закавказьеда нэбтэрүүлэгшэ» ба Сталинай ойрын нүхэр ба соратник» (ВКП(б)-гэй ЦК-гэй дэргэдэхи ИМЭЛ. «Иосиф Виссарионович Сталин. Хураангы биографи. 1942 он, хуудаһан 6).

Бабушкин ба Курнатовский гэгшэд ленинско-сталинска үзэл сурталнуудые тараагшад байгаа. Тэдэнэр Прибайкалиин революционно хүдэлөөндэ дайшалхы шэнэ хүсэ оруулһан байна. Тэдэнэр зэбсэгтэ восстани хэхэ бага зам барижа, Курнатовскиин ажаллажа байһан Чита городто тиимэ восстани хэхэ бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаһан бэлэй. Читын большевигүүд тон олон винтовконууд, гранатануул ба буу зэбсэгтэй байгаа. Мүн Иркутскэдэшье восстаниин эдибхитэй бэлэдхэл ябажа байһан юм. Бабушкин Иркутск меньшевигүүдтэй эрид шанга тэмсэл ябуулжа, восстаниида урдаһаа ябадалыень зоримгойгоор уудалжа элирүүлнэ. Тэрэ хадаа өөрынгөө баян дүй дүршэлые хэрэглэжэ, зэбсэгтэ восстани эмхидхэхэ талаар хүдэлмэришэ зоной дунда тон ехэ политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэри дэлгэрүүлһэн байна. Иркутска хүдэлмэришэдые зэбсэглүүлхэ саг тулажа, Сибирьтэ революциин фронтые бүхэжүүлхэ ба үргэдхэхэ хэрэгтэй болоо. Восстани тухай асуудал ойртожо ерэһэн хадань хүдэлмэришэдые зэбсэглүүлхын тула РСДРП-гэй иркутска комитет тодорхой хэмжээнүүдые абаһан асуудал хадаа восстани эмхидхэхэ ябадалай шиидхэхы условинь гэжэ үзэгдэһэн байха юм.

Бабушкин Иркутскада үни удаашьгүй бэшэ һэн, тон үрэжэлтэй ажал хэһэнэйнгээ һүүлээр иркутска хүдэлмэришэдтэ буу зэбсэг эльгээхэ ябадалые эмхидхэхэ гэһэн магад харюусалгатай үүргые бэедээ даажа абаад, Чита ерэһэн байна.

Чита ерэжэ, Бабушкин хадаа РСДРП-гэй Читинскэ Комитедэй составта оролсоно. Тэрэ хадаа большевигүүдэй читинскэ организациин ажал-ябуулгада эдибхитэйгээр хабаадалсажа, түмэр замай мастерскойнуудай хүдэлмэришэдэй дунда ехэхэн хүдэлмэри ябуулха зуураа Иркутскада буу зэбсэг эльгээхэдэ хэрэгтэй болохо транспортые бэлэдхэнэ. Тэрэ сагта Чита гээшэ бүхы Прибайкалиин революционно хүдэлөөнэй хүтэлбэрилхы центрынь болоо. Тэмсэлэй шиидхэхы шухала саг үедэ Ленинско-Сталинска һургаалай гайхамшагта революционернууд: Курнатовский, Бабушкин, Костюшко-Валюжанич, Криво-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

СССР-эй Верховно Советэй һунгалтада бэлэдхэл

БҮХЫ БАГШАНАР—АГИТАТОРНУУД

Манай хүсэдбэшэ дунда һургуулиин багшанар бултадаа агитаторнууд байха юм. Эдэнэр һунгагшадай гэр байрануудаар ябажа Сталинска Конституци ба һунгуулиин «Дүрим» тухай һунгагшадай баранайнь хабаадалгатайгаар 12—13 хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөөд байна. Гансахан Конституци ба һунгуулиин «Дүримтэй» танилсуулаад хизаарладаггүй, харин уласхоорондын оршон байдалай тухай газетэ болон журналһаа уншажа, һунгагшадые ехээр һонирхуулдаг болобо. Тэрээнһээ гадна, депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн хүнүүдэй автобиографитай ба ажал-ябуулгатай һайнаар танилсуулба.

Агитколлективэй хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Б. Г. Ширеторов агитаторнуудай участогуудтаа гараха үдэртэ тэдэниие суглуулжа семинар ба хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, агитаторнуудай шухала зорилгонууд ба эрхим агитаторнуудай дүй дүршэлтэй танилсуулдаг юм.

Манай һургуулиин хоёр багшанар һунгуулиин участково комиссиин членэдэ дэбжүүлэгдэһэн байна. Эдэ багшанар ба бусад агитаторнууд һунгагшадай список зохёохо хэрэгтэ, агитпункт түхеэрхэ хүдэлмэридэ ехэхэн туһа хүргэлсэһэн юм. Мүнөө һунгагшадай список шалгагдажа дүүрэбэ. Агитаторнуудай үүсхэлээр колхозуудта Улаан булан түхеэрэгдэһэн ба олон дахин уранһайханай самодеятельностиин номернууд харуулагдаһан байна.

Февралиин 10-да һунгагшадта культурна амаралта эмхидхэхэ, наада концерт табихаар бэлэджэ байнабди.

Манай багшанар-агитаторнууд СССР-эй Верховно Советэ һунгалтануудые хэхэ түүхэтэ үдэртэ һунгагшадаа 100 процент хабаадуулха гэһэн уялгануудые абажа, эмхидхэлэй ба агитационно-ойлгуулгын хүдэлмэрине улам саашань эршэмтэйгээр ябуулна.

НИМАЕВ. Кучигериин хүсэдбэшэ дунда һургуулиин директор.

Курумканайхид һунгуулида бэлэдхэжэ байна

КУРУМКАН (**Телефоноор абтаба**). Һаяхан ВКП(б)-гэй аймкомой IV пленум болобо. Тус пленум дээрэ «СССР-эй Верховно Советэй һунгуулида бэлэдхэл хэхэ хүдэлмэриин ябаса ба партийно-политическэ хүдэлмэриие саашадаа улам һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

СССР-эй Верховно Советэ һунгалта хэхэ бэлэдхэлтэй дашарамдуулан партийно-политическэ ба агитационно-ойлгуулгын хүдэлмэри аймагай ажалшадай дунда шилээдгүй һайнаар ябуулагдана гэжэ пленум дээрэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Эдэнишье зүбтэй.

Тус аймагай эрэгтэй эмэгтэй бүхы ажалшад политическэ үндэр дэбжэлтэтэйгээр һунгуулиин «Дүримые» ба Сталинска Конституциие шудалхаһаа гадна, депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн хүнүүдэй автобиографи ба ажал-ябуулгатай һунгагшад бүхэниие гүнзэгыгөөр танилсуулаад, һунгагшадай список алдуу эндүүгүйгөөр зохёохо, тэрэ списоктэй һунгагшад бүхэниие танилсуулха хүдэлмэри үшөө январиин 20-до дүүргэһэн байна.

Мүнөө һунгуулиин участково комиссинуудай байха гэр байранууд, агитпунктнууд түхеэрэгдэжэ, кабинанууд, хайрсагууд, нүүдэл хайрсагууд болон бусад шухала хэрэгтэй материалнууд һунгуулиин округой участогуудаар бэлэн болоһон байна.

СССР-эй Верховно Советэ һунгалтануудые хэхэ түүхэтэ үдэрые ажал хүдэлмэри дээрэ шэнэ-шэнэ амжалтануудые туйлажа угтаха зорилготой социалистическэ мүрысөөндэ үргэн далайсатайгаар оролсожо, адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, хабарай тарилгада бүрин түгэс бэлэдхэжэ, трактор болон хүдөө-ажалай машина зэмсэгүүд, хомут тоногуудые саг болзор соонь засабарилжа дүүргэхэ хүсэлэнтэйгөөр тус аймаг соо декада соносхогдобо. Энэ туршада ажал хүдэлмэри дээрэ амжалтануудые хэхэ, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха гэһэн нэгэн хүсэлэнтэй—энэдхэн ажалшад.

Һунгуулиин урда тээхи суглаануудта энэ аймагай эрэгтэй эмэгтэй ажалшад олоороо хабаадалсажа, СССР-эй Верховно Советэй эгээн түрүүшын кандидадаар агууехэ вождь нүхэр И. В. Сталиниие, тэрэнэй ойрын соратнигуудые дэбжүүлһэн байна.

Мүн СССР-эй Верховно Советэй депутадта кандидадаар ВКП(б)-гэй обкомой секретарь нүхэр В. Л. Лобсановые дэбжүүлһэндээ эндэхи ехээр омгорхожо, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй хамтадаа дэбжүүлһэн сталинска блогой депутадуудай кандидадуудта өөһэдынгөө голосые нэгэн һаналаараа үгэхэ хүсэлэнтэйгөөр аймагай ажалшад һунгуулиин үдэртэ бэлэдхэжэ байна.

Аймагай партийна ба советскэ организацинууд болбол һунгуулиин участково комиссинуудта ба агитаторнуудта арад ниитын дунда агитационно-ойлгуулгын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулха хэрэгтэнь тэдэнэртэ халуун туһаламжа хүргэдэг болоо.

Мүн тэрэшэлэн һунгуулиин комиссинуудай гэр байрануудые гоё һайханаар түхеэрэхэ хэрэгтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлдэг партийна организацинууд эндэ олон бии.

Эндэхи партийна эхин организацинуудай эрхим агитаторнуудай эдибхитэй хүдэлмэри тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Калининай нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи партийна эхин организациин, аймагай центрдэхи агитколлективүүдэй агитаторнууд ажалшан арадые һунгуулиин «Дүримтэй», Сталинска Конституцитай, уласхоорондын оршон байдалтай танилсуулха тушаа ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэжэ, хэдэн дахин хөөрэлдөөнүүдые ба лекцинүүдые үнгэргэжэ, үргэн ниитэ ажалшадые политическэр хүмүүжүүлжэ байха юм.

СССР-эй Верховно Советэй һунгуулида бэлэдхэхэ кампаниин тон харюусалгатай ба шиидхэхы удхашанартай шатадаа ороод байхада, агитаторнууд болбол партийна болон советскэ организацинуудай туһаламжа доро большевистскэ агитаци үшөө үргэнөөр ябуулха үүргэтэй.

Б. РИНЧИНОВ.

ҺАРЫНГАА ДААЛГАБАРИ 130 ПРОЦЕНТ ДҮҮРГЭБЭ

Улан-Удын сэмбын фабрикын хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй Верховно Советэй Һунгуулиин үдэртэ дашарамдуулан социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, абаһан уялгануудаа хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байна.

Тус фабрикын модошо дархашуулай бригада (бригадирынь нүхэр Раменский) январиин 26-ай мэдээгээр һарынгаа даалгабари 130 процент дүүргэбэ. Модошо дархашуул нүхэр Жутуров, Яковлев гэгшэд үндэр бүтээсэ туйланад.

ВЛКСМ-эй Обком ба БМАССР-эй Наркомзэмдэ

Малажалай фермэнүүдээр хүдэлмэрилжэ байгаа залуушуулай бригадануудай республиканска социалистическэ мүрысөөнэй 1945 оной дүнгүүд тухай

ВЛКСМ-эй обком ба БМАССР-эй Наркомзем болбол малажалай фермэнүүдээр хүдэлмэрилжэ байгаа залуушуулай бригадануудай республиканска социалистическэ мүрысөөнэй 1945 оной дүнгые хаража үзөөд, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна үүлтэртэ фермын (даагшань нүхэр Буянтуева) залуушуулай бригадые нэгэдэхи һуури эзэлһэндэ тооложо, ВЛКСМ-эй обком болон БМАССР-эй Наркомземэй дамжуулагын Улаан туг энэ бригадада үлөөһэн, 2.000 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан үгэһэн байна. Тус бригада малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб 125 процент дүүргэһэн, 60 үнеэнһээ 55 тугал абажа, бүрин бүтэнөөр тэнжээһэн байха юм. Бригада болбол һү һааха түсэбөө 106 процент дүүргээ. Бүхы малынь дунда ба дундаһаа дээшэ шадалтай байна.

Бригадын хүсөөр 2.000 центнер бүдүүн тэжээл бэлэдхэгдэһэн 1.000 тонно силос дарагдаһан, 1,5 гектарта ферма шадарай таримга хэгдэжэ, саг соонь хураагдаһан байха юм. Бригада болбол малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхээ. Ферма дээрэ малшадай зооветеринарна һуралсал эмхидхэгдэнхэй. Мүн агитационно-ниитын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана.

Малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб 105 процент дүүргэһэн, 135 тугал абажа хоролтогүйгөөр тэнжээһэн, өөһэдынгөө хүсөөр 900 центнер үбһэ, 150 центнер хагда бэлэдхэһэн, 60 тонно силос дараһан Заиграйн аймагай Тельманай нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермын (даагшань нүхэр Тарабукин), малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб 109 процент дүүргэһэн, 73 үнеэнһээ 71 тугал абажа хоролтогүйгөөр тэнжээһэн, һү һааха түсэбөө 100 процент дүүргэһэн Торнын аймагай «Авангард» колхозой МТФ-тэй (даагшань нүхэр Павлова) залуушуулай бригаданууда хоёрдохи һуури олгогдоод, тус бүридэнь 1.500 түхэригэй мүнгэн шан үгтэбэ.

Малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб 105 процент, һү һааха түсэб 100 процент дүүргэһэн Түнхэнэй аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой МТФ-гэй (даагшань нүхэр Усольцева), 120 хонинһоо 140 хурьга абажа хоролтогүйгөөр тэнжээһэн, нооһо хайшалха түсэбөө 120 процент дүүргэһэн, өөһэдынтөө хүсөөр 250 центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэһэн Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой гүүртын (даагшань нүхэр Намсараева), малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб 112 процент дүүргэһэн, 400 хониноо 500 хурьга абажа бүгэдыень тэнжээһэн, Зэдын аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-гэй (даагшань нүхэр Якимова) залуушуулай бригаданууда гурбадахи һуурин олгогдожо, тус бүридэнь 1000 түхэригэй мүнгэн шан үгтэһэн байна.

Нүхэд Буянтуева, Тарабукин, Павлов, Усольцева, Намсараева, Якимова гэгшэдэй залуушуулай бригаданууд ВЛКСМ-эй обком ба БМАССР-эй Наркомземэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

Түнхэнэй аймагай «Улаан Шанай», Тарбагатайн аймагай «Серп ба Молот», Торнын аймагай Энгельсын, Кировэй нэрэмжэтэ, Сэлэнгын аймагай Коммунизм, Кагановичын нэрэмжэтэ, Курумканай аймагай Сталинай, Баргажанай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ, Заиграйн аймагай «Улаан Эрхириг» колхозуудай малажалай фермэнүүдээр хүдэлмэрилжэ байгаа залуушуулай бригадануудай һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдэһэн байна.

Тэрэшэлэн ВЛКСМ-эй обком болон БМАССР-эй Наркомземэй хүндэлэлэй грамотануудаар 59 залуу эрхим малшад шагнагдаһан ба 19 залуу малшад ВЛКСМ-эй ЦК ба СССР-эй Наркомземээр шагнагдахын тулада зууршалагдаба.

ВЛКСМ-эй обком болон БМАССР-эй Наркомзем болбол залуу малшадай дунда малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшадай хандалгые зүбшэн хэлсэхэ ябадал эмхидхэжэ, адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө залуу малшад болон залуушуулай малажалай фермэнүүдэй социалистическэ мүрысөөе бүри үргэдхэхыень ВЛКСМ-эй айкомууд ба аймагай газарай таһагуудые уялгалһан байна.

700 центнер тэжээл арбилагдаа

Яруунын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 1945 ондо малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор—101 процент, эбэртэ бодо малаар—103 процент, хони ямаагаар—102 процент дүүргэһэн, малажалай продуктнуудые тушааха талаар гүрэнтэйгөө болзорһоонь урид, бүримүһэн тооһоһон байха юм.

Малажалые хүгжүүлхэ хэрэгтэ үнэн зүрхэнэй оролдолго гаргаһан 60 түрүүшүүл ажалай нэмэлтэ түлбэридэ 70 хурьга, 6 унага, 4 тугал абаһан байна.

Үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо түрүү малшад ажал хүдэлмэридөө үлэмжэ оролдостойгоор хандажа, бэлшээриие һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар, үбэлэй түрүүшын һарануд соо 700 центнер үбһэ тэжээл арбилаа.

Тус колхозой малажалай фермэ, гүүртэ, малшан бүхэн үбэлжэлгые эрхимээр үнгэргэжэ, энэ жэлдэ адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэхын түлөө эбтэй эдибхитэйгээр тэмсэжэ байна.

Д. ДУГАРОВ.

Ленинэй ордентэ «Скороход» гэжэ Ленинградска фабрикын конвейрнүүдһээ үдэр бүри хэдэн мянгаад паар гоё һайхан гуталнууд гарана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Комсомолка Валентина Касаткина бэлэн болоһон гуталнуудые коробконуудта ягталан хэжэ байна.

С. Кропивницкиин фото (ТАСС-эй фотохронико).

Фабрикынгаа барилга хурдадхахые оролдоно

Улан-Удын сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд нүхэд Почевалов, Харгина, Яковлева ба Ефремова гэгшэд фабрикынгаа барилгые хурдадхахаа хүсэжэ модо бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ эшэмтэй шангаар хүдэлмэрилнэд. Эдэ нүхэд, январь һарын 26-ай мэтээгээр, һарынгаа даалтабариие 150 процент дүүргэһэн байха юм.

Нүхэр Почеваловай бригадын хүн бүхэниинь СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо абаһан уялгануудаа хэрэг дээрэнь иимэ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Ударча һара

Ерэхэ жэлдэ үндэр баян ургаса хураажа, гүрэнэйнгөө урдахи уялгата түлбэринүүдые болзорһоо урид дүүргэхэ ба өөрын кондиционно сэбэр үрһэ хаахын түлөө Байкало-Кударын аймагай «Майн 1» колхозой эрэгтэй - эмэгтэй членүүд шанга тэмсэл хэжэ байна. Энэ артелиин колхозниугууд СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтануудай хүндэлэлдэ зорюулан социалистическэ мүрысөөндэ өршэтэйгээр оролсоод, тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие һунгалтын үдэр—февралиин 10 хүртэр, бүримүһэн дүүргэхэ уялгануудые абажа, аймагай бүхы колхозуудта хандалга гаргаа һэн. «Тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие шиидхэхын түлөө январиин 10-һаа февралиин 10 хүртэр ударна һара үнгэргэсэл» гэжэ тэдэнэр хандалга соогоо бэшэһэн байгаа. Мүнөө энэ артелиинхид уялгаяа дүүргэжэ байна.

Нэмэцкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Январиин 23-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, январиин 23. (ТАСС). Трибуналай үглөөнэй заседани английскэ гэмнэлтын түлөөлэгшэ лейтенант Шрейхер гэгшын үгэ хэлэлгээр эхилбэ. Энэ хадаа гэмнэгдэгшэ Ганс Фриче гэгшын амгалан тайбан байдалые эбдэһэн гэмтэ ябадалай, сэрэгэй гэмтэ ябадалай ба хүн түрэлтэндэ эсэргүүсэһэн гэмтэ ябадалай түлөө зэмэтэй болоһониинь документальна баримтануудые үзүүлнэ.

Гэмнэгшэ болбол, гэмнэгдэгшын бэшэгээр үгэһэн мэдүүлгын ёһоор, Фриче хадаа 1933 оной майһаа эхилээд гитлеровскэ партиин член болоһо, Германиин илагдатар тэрэнэй зэргэдэ үлэһэн байна гэжэ тодоруулба.

Фриче хадаа өөрынгөө карьерын эхиндэ Гугенбергын хэблэлдэ амжалтатай журналист байгаа, тэрэнь хадаа Германида томо газетнэ концернтэй байһан ба империин «национальна» партинуудые, тэдэнэй тоодо гитлеровскэ партиие дэмжэлсэдэг байгаа.

Гитлерэй засагые эзэлһэнэй хойно Геббельс болбол Фриче гэгшые пропагандын министерствотэ байлгаха һанал гаргаһан байна. 1933 оной майн 1-дэ Фриче хадаа өөрынгөө бюрогой үлэһэн персоналтай хамта пропагандын министерстводэ ороһон ба тэрэ үдэртөө Гитлертэ үнэншэгэһэн тангаригаа үгэжэ гитлеровскэ партида ороһон байна. Энэ сагһаа эхилээд, Фриче болбол 13 жэлэй турша соо үргэлжэ гитлеровскэ лагерьта байһан байна гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ.

Фриче гэгшын хүтэлбэрилжэ байһан германска хэблэлэй таһаг болбол фашистнуудай заговорые бэелүүлхэ зэбсэгынь байһан ба энэнь хадаа гансал немецкэ арад зоной ухаанда һайн гэжэ тоологдохо, мүн бусад арадуудта эсэргүүсэһэн галзуу дайниие бэелүүлхэ хэрэгтэ ажаллаһан байна.

Фриче болбол германска хэблэлэй таһагай хүтэлбэрилэгшэ байхадаа Чехословакиие хубааха тушаа операцида эдибхитэйгээр хабаадалсаһан байна. Директивнэ бюллетенинүүдтэ бэшэгдэһэн тэрэнэй заабариин ёһоор гитлеровскэ газетэнүүд болбол Чехословакида эсэргүү худалхуурмаг статьянуудые тунхагладаг байгаа.

Заговорщигууд болбол СССР-тэ гэнтэ добтолгын ашые хэрэглэхын тула тусхай пропагандистска кампани ябуулаагүй байгаа гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ. Гэмнэгдэгшэ Фриче болбол энээн тухай өөрынгөө мэдүүлгэнүүдтэ ингэжэ хэлэнэ: «1941 оной июниин 21-нэй һүни Риббентроп болбол намайе гадаада хэрэгүүдэй министерствын гэртэ конференцида дуудаһан байгаа, тэндэ германска ба хариин гүрэнүүдэй хэблэлэй түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байна. Тэрэ үдэртэ Советскэ Союзда эсэргүү дайн сэрэг эхилхэнь гэжэ бидэндэ Риббентроп дуулгаһан ба Советскэ Союзай талаһаа Германида добтолхо шууд аюулһаа болоҗо эсэгэ ороноо хамгаалха битэнэрэй баалагдаһан дайн гэжэ энэ дайниие үзэхые германска хэблэлые тусгаар гүйһан байгаа. Энэ дайн болбол манай талаһаа зүб гэжэ газетэнүүд дабтаһан байна, тэдэнэр болбол имперскэ хэблэлэй начальнитай ээлжээтэ үдэр бүхэнэй бюллетеньдэ миниии үгэһэн инструкциһаа абаһан байна. Өөрынгөө юрын радио -дамжуулганда би өөрөө тиимэл дайнай шалтагаануудые хэлэжэ үгэдэг байгааб».

Гэмнэгшэ болбол Фриче гэгшын еврейнүүдые мүрдэһэн баримтануудые элирхэйлэн харуулхадаа, еврейнүүдэй гол дайсан гэмнэгдэгшэ Штрейхертэшье Фриче гэгшын еврейнүүдтэ эсэргүү худал-хуурмаг үгэнүүдые хэлэхэдээ илаханһ бэрхэ байгаа гэжэ заана.

Фриче хадаа, Советскэ Союзай арадуудта эсэргүү хайра-сэдьхэлгүй хэмжээнүүдые абахые уряалһан байгаа гэжэ гэмнэгшэ үргэлжэлүүлнэ. СССР-тэ добтолһоной һүүлээр Фриче радиогоор үгэ хэлэхэдээ Советскэ Союзда эсэргүү хандуулһан элдэб бузар, худал-хуурмаг бодолгонуудые олон дахин тарааһан байна. Фриче гэгшын радиогой хэблэлээр дамжуулжа хэлэхэдээ хүнүүдые алаха хюдахые һайшаадаг дээрэһээ Советскэ Союзай эзэмдэгдэһэн территори дээрэ хэгдэһэн гэмтэ ябадалнуудта сэхэ хабаадалсаһан болоно гээшэ. Тэрэнэй гэмтэ пропагандань Советскэ хүнүүдые үгы хэхэдэ немецүүдтэ хүсэл дуран шагааһаһа харюусалгатай болгоно.

Фриче болбол Германиин сэрэгэй потенциалые үргэдхэхэ интересээр эзэмдэгдэһэн оронуудые хайра гамгүйгөөр мүлжэхэдэ зорюулһан гитлеровскэ заговорщигуудай политикые һайшааһан дэмжэлсэһэн ба магтаһан байна гэжэ гэмнэгшэ үргэлжэлнэ.

Гэмнэгдэгшэ Фриче гэгшын һүүлээр, гэмнэгшэ Гессэ нюурай гэмнэлтэ табигдаха ёһотой байгаа. Английска гэмнэгшэ Дэвид Максуэлл Файф ... сын үмөөрэгшын үгы байһа... английска тэмнэлтэ хадаа ... Фон Папенай нюурай харюус... хай материалнуудые харуул... мэдүүлбэ.

Гэмнэгшэ Баррингтон болбол ... үгэ хэлэлгын эхиндэ гэмнэг... Папен гэгшэ хамагай түрүүн... скэ заговорта хабаадаһанай ту... тонь заговорщигуудай Германи... тые байгуулхада туһалһанай ... ябадань гитлеровецүүдэй дайн... ябадалда туһалһанай түлөө ба ... агрессивнэ дайнуудай политик... лөөе хэлтэдэ хабаадалсаһанай ... рюусалгатай болохо ёһотой гэ... нэ.

Гэмнэгшэ Баррингтон болбол ... да гитлеровецүүдэй засаг эзэл... нуудта гэмнэгдэгшэ Папенай ... элирхэйлэлгэдэ ороно. Гэмнэгшэ ... гэмнэгдэгшын эдибхеэр банк... дерын байрада Папенай Гитле... һан тухай трибуналда хөөрэж... Энээнтэй дашарамдуулан Барри... бол фон Шредерын бэшэмэл ... дуулахые трибуналда дурадхан... шын энэ дурадхал болбол Папе... рэгшэ адвокат Бубушек гэгшы... нэтэрүүгээр арсаха ушар түрүү... на. Үмөөрэгшэ хадаа Шредерэй ... мэдүүлгые уншаха ябадалда ... хэлэһэн ба тэрэниие гэршэ бол... дахые дурадхаба. Энэ асуудал... хэлсэхэ ябадалда үглөөнэй ... эсэсэй таһаг зорюулагдаһа... Трибуналай түрүүлэгшэ болбол ... далай талаар шиидхэбэри болоо... заседани дээрэ соносхогдохо ...

Январиин 23-ай үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ, январиин 23. (ТАСС). Трибуналай январиин 23-да үдэшын заседани гэмнэгдэгшэ Риббентропые үмөөрэгшэ—адвокат Фрошман гэгшын үгэ хэлэлгээр эхилбэ, тэрэнэй мэдээсэхэнь хадаа гэмнэгдэгшэ Гессэй үмөөрэгшэ — адвокат Ворштейдт гэгшэдэ гэнтын ушарал болобо. Тэрэ хүлөө хухалаа. Энэ ушарһаа, Гесс болбол өөрөө өөрыгөө үмөөрхые дурлажа байна гэжэ Фрошман мэдүүлбэ.

Энээнэй һүүлээр Баррингтон болбол гэмнэгдэгшэ Папенай хэһэн гэмтэ ябадалай зэмые харуулһан документальна баримтануудые сүүдтэ харуулжа үргэлжэлүүлбэ.

Папенда эсэргүү хоёрдохи гэмнэлтэ хадаа Германида гитлеровскэ хиналтые бэхижүүлхэ хэрэгтэ тэрэнэй хабаадалсаһан хэрэг болоно гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ. Гитлеровецүүдэй өөрынгөө засагые бэхижүүлжэ байха үедэ, түрүүшын жэл хахадай турша соо Папен болбол вицеканцлярай тушаалтай байжа гансал Гитлертэ мэдээтэй байгаа гэжэ һануулаад, гэмнэгдэгшэ болбол тэрэ үеын гитлеровскэ правительствын ажал-ябуулгын түлөө харюусаха ёһотой гэжэ гэмнэгшэ тодоруулна. Гитлеровскэ правительствые байгуулха хэрэгтэ тэрэнэй хэһэн юумэнэй түлөө 1943 оной ... лер болбол Папенда тусхайлан ... гэһэн байна гэжэ Баррингтон хэлэбэ.

Гэмнэгшэ болбол Папен туха... зуураа Германиин лиги нацаһа... тушаа гэмнэгдэгшын хэлэһэн ... жа үзүүлбэ. Папен болбол энэ ... гоо «Гитлертэ ба тэрэнэй ... этигэхэ гэжэ уряалһан байгаа. ... дэ Папен гэгшын байһан баби... гражданска сүлөөе болюулжа, ... скэ алуурые зүбшөөрһэн, гү... радые ба судебнэ учреждени... тигитлеровскэ этэгээдүүдһээ ... хай хуули гаргаһан, еврейнүү... хэ гүрэнэй политикые ябуул... байна гэжэ Баррингтон трибу... нүүлнэ.

Тэрэнэй һүүлээр үгэ абаһан ... британиин главна гэмнэгшын ... вис Максуэлл Файф гэгшэ гэмн... Нейрат гэгшын хэһэн гэмтэ ябадал... тодорхойлгодо ороно. Нейрат ... даада хэрэгүүдэй имперскэ мини... са соведэй түрүүлэгшэ, оборон... скэ соведэй член, Богеми ба М... имперскэ протектор байһан ба...

И. В. Бабушкинай нүгшэһэнһөө хойшо үнгэрһэн 40 жэлэй ойдо

Бабушкин ба 1905 ондо Прибайкальеда болоһон революционно хүдэлөөн

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

носенко ба бусад читинскэ пролетариадые толгойлжо байгаа.

1905 оной ноябрь һарада хүдэлмэришэдэй, солдадуудай ба хасагуудай депутадуудай совет Чита городто байгуулагдажа, тэрэ хадаа зэбсэгтэ восстаниин дайшалхы орган болоод, хаанта засагай хуули ба нормонуудые эрид шууд эбдэжэ ажал хэрэгээ ябуулһан байха юм. Мүн хүдэлмэришэдэй дайшалхы дружинанууд байгуулагдажа, тэрэниие Костюшко-Валюжанич хүтэлбэрилһэн байна. Буу зэбсэг ба һомонуудые ехэ ехэ хэһэгээрынь буляажа абаха ябадал үргэлжэлжэ байгаа. Нютагай гарнизоной солдадуудай дунда революционно һүлөөн гээшэ улам ехэ хүсэтэйгөөр нэбтэрэн орожо байба. Түмэрзамай станци, почта ба телеграф восстани хэһэн зоной гарта ороод байгаа бэлэй. 1905 оной декабрь һарада түмэрзамай мастерскойнуудта, удаань городой бүхы предприятинууд дээрэ үдэртөө 8 часай хүдэлмэриин саг тогтоогдоһон байна.

Курнатовский ба Бабушкин хоёр «Забайкальский рабочий» гэжэ большевистскэ газетэ эмхидхэһэн юм. Тэрэ газетэ болбол ленинскэ «Искрые» батаар дахажа ябаһанаа. Большевизмын идейнүүдэй зүрхэтэй пропагандист байһанаа түрүүшын номерһоо эхилжэ харуулна. Большевигүүд Батмаевта хамаатай байһан ямсын типографиие эзэлжэ абаад, революционно хуудаһанууд болон дүхинүүдые хэблэхын тулада хэрэглэһэн байха юм.

В. К. Курнатовскиин хүтэлбэри доро И. В. Бабушкинай Чита городто ажаллажа байһан үедэ большевигүүдэй Читинскэ Комитет хадаа «потемкинскэ» восстанида хабаадагшад болохо «Прут» гэжэ транспортын революционно матросуудые Акатуевскэ түрмэһөө сүлөөлхэ ябадал эмхидхэһэн байна. Революционно энэ томо эсэргүүсэлтэдэ буряад-монгол арадай баатар хүбүүн, большевигүүдэй читинскэ организациин эдибхитэй член Цыремпил Ранжуров бэсэрээ хабаадалсаһан байгаа.

1905 оной һүүл тээшэ бүхы Прибайкалье дотор, илангаяа Забайкальска түмэр харгын шугамые зубшажа һууһан районуудта революционно хүдэлөөн үдэрһөө үдэр бүри үргэлжэ байһан юм. Тиихэдэ зэбсэгтэ восстанида бэлэдхэлэй талаар сэхэһэн хүдэлмэри мүн лэ Верхнеудинскада (Улан-Удэдэ) хэгдэжэ байгаа. Верхнеудинскын социал-демократическа организацида зууһаа үлүүтэй членүүд байһан юм. Тэрэ хадаа РСДРП-гэй читинскэ комитедһээ идейно болон эмхидхэлэй хүтэлбэри абадаг байба. Верхнеудинскада хүдэлмэришэдэй дайшалхы дружиные большевигүүд байгуулһан байна. Восстанида бэлэдхэлэй хүдэлмэриие депогой слесарь, залуу большевик А. А. Горлеев хүтэлбэрилжэ байба.

Город соо митинг ба демонстацинууд олон дахин болоһо, революционно газетэнүүд ба хуудаһанууд хэблэгдэдэг байгаа. Большевигүүд Ленинэй зохёолнуудые, мүн партиина съезднүүдэй материалнуудые тараадаг бэлэй.

Прибайкалиин хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнэй ургалта хадаа таряашадай үймөөнэй ургаха ябадалаар ба Бурят-Монгол ажалша зоной национально-сүлөөлэлтын тэмсэлээ улам хурсадаха ябадалаар үдэшэгдэдэг ба шатадхагдадаг байгаа. Зарим нютагуудта буряад зон «Тэрэ дээдэ түрэлтын кабинедтэ» хамаатай байһан газарнуудые эзэлжэ хаанта правительствын зарим хэмжээ ябуулгануудта эсэргүүсэдэг бэлэй.

Событинууд түргэнөөр дэлгэржэ байба. Иркутска ошохо ябадалаа шангалха хэрэгтэй болоо. И. В. Бабушкин 1906 оной январь һарада хоёр вагон буу зэбсэг тээгээд, бүлэг нүхэдөөрөө Читаһаа мордоһон юм.

Тэрэ үедэ Сибирьтэ илангаяа Прибайкальедэ революционно хүдэлөөн улам шангадажа, зүүн зүгтэ хаанта засагай тушэглэлые горьтойхон һуларуулһан байна. Тиин хаанта правительство хадаа уданшьегүй элдэб тусхай хэмжээнүүдые абаһан байгаа. Реакциин шангарха ябадал тансахан Россиин центртэ ёһшэ, мүн Сибирьтэшье таража эхилээ. Меллер-Закомельский ба Ренненкампф гэдэг генералнуудай хэһээлтын экспедицинүүд яаралтайгаар ишэ ерэжэ, хүдэлмэришэн зониие хэлэшэгүй муухайгаар тамалһан ба зэрлиг аашa хаа-хаанагүй гаргаһан байха юм.

Иркутска ошожо ябахадаа Бабушкин нүхэдтэеэ хамта Меллер-Закомельскиин экспедицидэ баригдажа арестовалагдаһан байгаа. Тэрэ алууршын захиралтын ёһоор 1906 оной январиин 31-эй һүни ямаршье мүшхэлтэ ба сүүдгүйгөөр «һэжэгтэ ороһон» зургаан хүнүүдэй дунда И. В. Бабушкин яаралтай малтаһан нүхэнэй эрье дээрэ Мысовая станцида буудажа алуулһан бэлэй.

Бабушкинтай хамта Савин, Ермолаев ба Колюшников гэгшэд телеграфистнууд, Слюдянка станциин депогой токарь Белый, Красноярска мастерскойнуудай түмэршэ дархан Войнов гэгшэд алуулһан байгаа.

Хэһээлтын экспедицидэ хабаадагша поручик Евецкий гэгшэ хаанта засагай алууршадай энэ зэрлиг ябадал тухай өөрынгөө дневник соо ингэжэ бэшэһэн байгаа: «Хоригдоһон зургаан хүн вагонуудай хажууда харуулшадаар хүреэлэгдэн хүлсэжэ байгаа. Бидэниие хэдэхэн минута болоод Байкал тээшэ абаашажа Меллер-Закомельскиин захиралтые соносхохо юм гэжэ тэдэнэр һанаагүй байха... Тэдэниие саашань абаашаба... Тэдэнэр хайрлыт гэжэ гуйшөөгөөгүй. «...Минии шуһан танай үхибүүдэй толгой дээрэ тудаха байха» гэжэ Белый хашхараа һэн. Хүйтэндэ тоһон хүрэдэг юм гэжэ һанаагүй дээрэһээ олон дахин буумнай aapaһан байна; фонариин гэрэлдэ буудаһан аал, һомонууд ондоо тээ тудадаг байгаа, тиин саазалхын орондо тамалха зобоохо ябадал гараһан байна». («1905—1906 онуудта Сибирьтэ ябаһан хэһээлтын экспедицинүүд», хуудаһан 165—166).

И. В. Бабушкин дайсанда юушье хэлэжэ үгөөгүй ба амисхаалаа алдатараа бэеэ барижа ба бата зоригтой байһан юм. Өөрынгөө ажабайдалые үгэһэн агуухэ хэрэгтэ этигэжэ байһан ябадалаар тэрэнэй ухаан мэдэрэлэй һүүлшын ошон носожо байба. Мүн лэ тэрэ һүни Бабушкиниие зэрлигээр алаһанайнгаа һүүлдэ тэдэнэр В. К. Курнатовскиие арестовалһан байгаа. Тэрэниие Верхнеудинскын түрмэдэ хааһан юм. Тэрэ түрмэдэ тэрээнтэй хамта Верхнеудинска большевистскэ организациин хүтэлбэрилэгшэд генерал Ренненкампф гэгшээр арестовалагдажа һууһан байна гэбэл: Х. А. Горлеев—депогой слесарь, хүдэлмэришэдэй дайшалхы дружинын начальник И. А. Милютинский—депогой машинист, И. Г. Шульц—депогой слесарь, М. Д. Медведников—инженер, А. А. Гольдсобель—материальна складые харагша. Эдэнэр хадаа помещик ба капиталистнуудай ёһо гуримда зоримгойтоор эсэргүүсэжэ байдаг, эрхэ сүлөөгэй түлөө зүрхэтэйгөөр тэмсэдэг хүнүүд байгаа. Тэдэнэрые Ренненкампфын захиралтын ёһоор үлгэжэ саазалһан бэлэй. Энэ зэрлиг аашата харюу болгон городой ажалшад бултадаа дураа гутаһанаа мэдүүлжэ, хүсэтэ ехэ демонстраци хэһэн байха юм. Саазалалгын һүүл тээшэ сугларжа ерэһэн олон зониие харуулай ротын буудалгаар зогсоогообди гэжэ тэрэ демонстраци тухай хүнииe үлгэжэ алаһан генерал Николай II-то телеграфаар мэдээсэһэн байна. Илангаяа Верхнеудинск, Хилок ба Читагай депонуудта найдалтай бэшэ байна гэжэ нүтөө алууршa Меллер-Закомельский гэгшын һанаагаа зобонгоор дуулгаһаниинь миниитэ бэшэ. Эдэ пунктнуудта байһан хүдэлмэришэд ба албахаагшадые толгой тоолон ажалһаань гаргаха хэрэгтэй гэһэн байха юм.

Тиихэ үедэ Курнатовский Чита абаашагдажа, революционно матросуудые сүлөөлһэн хэрэгээр үхэлэй саазалгада ороор шиидхэгдэһэн байна. Тиин саазалха ябадал болзоргүй каторгаар һэлгэгдэһэн бэлэй. 1906 оной зун тэрэ хадаа сүлэдэ гаража, хилын саана гараха аргатай болоо.

Иван Васильевич Бабушкинай баатар үхэлөөр наһа бараһан ябадал партида, арад зондо болон гэрэнэй бүлэдэ мэгэ доро дуулдаагүй. Большевистскэ партиин энэ гайхамшагта хүбүүнэй үхэл тухай һурэг дүрбэһөө үлүүтэй жэл үнгэрөөд байхада Ленинде дуулдаһан юм.

Ленин И. В. Бабушкинай дурасхал тухай статья соогоо 1910 оной декабрь һарада ингэжэ бэшэһэн байна: «Бабушкин болбол хаанта засагай алууршын зэрлиг аашын жертво болоһо һалаба, гэбэшье өөрынгөө бүхы ажабайдалые үгэһэн хэрэг үхэхэгүй юм, тэрэ хэрэгые арбаад, зуугаад мянган, хэдэн миллион ондоо гарнууд хэхэ юм, тэрэ хэрэгэй түлөө ондоо нүхэдүүд—хүдэлмэришэд баһа үхэхэ юм, тэдэнэр хадаа илатараа тэмсэхэ юм гэжэ мэдэжэ үхөө». (соч. т. XIV, хуудаһан 397).

Прасковья Никитична Бабушкина өөрынгөө дурасхаал соо бэшэнэ гэбэл: «Петербургда һуужа байхадаа, гансал 1911 оной эхээр Иван Васильевичые буудажа алаһан ябадал тухай би мэдээ һэм, тиихэдэ В. И. Ленинэй бэшэһэн «Иван Васильевич Бабушкин» гэһэн гаршагтай некролог нүхэдии намда асарһан юм» (ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой партиина архив ф. 1. л. № 8).

И. В. Бабушкин хадаа үнэхөөрөө арадай герой байжа, эксплоататорска байгуулалтада эсэргүү ниитын зэбсэгтэ ... толгойлжо ороһон хүдэлмэриш... сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ өөри... мэдэхэ бүхы ажабайдалые зори... ха юм. Ленин ингэжэ зааһа... «Хаанта засагһаа дайлажа аба... бүхы юумэн хадаа Бабушкин ... нүүдээр хүтэлбэрилэгдэжэ бай... олон зоной имагтал эршэтэй ... дайлан абтаһан байна... Ород ... иимэ хүнүүдтэеэ хамта али бү... жэлгэһөө өөрышөө бэе дүүр... ябадалые түйлажа шадаха». XIV, хуудаһан 397).

Өөрынгөө шаби ба соратни... хаалда зорюулжа Ленин бай... эдэ сэсэн үгэнүүд хүсэд дүүр... дүүлэгдэбэ. И. В. Бабушкинай ... шагта һайхан наһала үгэһэн ... даба. Социализм хадаа револю... сэлэй үзэл бодол байһанаа бо... болоо. «Манай хүнүүдэй эл... һан шуһан дэмы үнгэрөөгүй, ... өөрынгөө результадуудые үгө... дэхэдэ хүхюун ба баясхалантай ... (И. Сталин. Ленинизмын ас... XI-дэхи хэблэл, хуудаһан 534).

Дүшэн жэлэй саада тээ алуу... лиг аашаһаа болоһо дүлэтэй ... ционер бишиихан тэрэ Мысо... тосхондо һаруул һайхан наһа... бэлэй. Мүнөө тэрэ тосхон шэн... листическэ город болон ургаба.

Байгалай жабхаланта Байгал... рэ түрэһэн тэрэ шэнэ город ... хэрэгтэ үнэн сэхээр алба ... Бабушкинай нэрэ омгорхол... жэ байна.

Тэрэ городто И. В. Бабушки... мятник бодхоогдожо, тэрэнэй ... ска зам ба шэн габьяа харуу... зей нээгдэхэнь.

Ажалша зоной зол жаргал... тэмсэһэн гайхамшагта тэмсэ... халые арад түмэн арюун ... тэмдэглэжэ байна.

Харюусалгата редактор
Ц. Г. ГАЛС...

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС, г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС, Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД. ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной ... и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); об'явлений 2-64 (2 зв.)

Н—00540

Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР

Тираж ...